

Veranderingen, oproepen en nieuwe mogelijkheden

Gerda Grissen

Voor ons ligt alweer de laatste Pluustergoud van het jaar 2008. Telkens weer verwonder ik mij erover dat men er weer in slaagt een boeiende en interessante uitgave van Pluustergoud te maken. Dat hebben we te danken aan al die mensen die onderzoek doen naar een bepaald onderwerp en daar vervolgens een mooi verhaal over schrijven. Al deze artikelen moeten worden nagekeken, gestroomlijnd en in een bepaalde lay-out gegoten worden. Met de komst van de computer is het gelukkig een stuk gemakkelijker geworden. Daar waar men vroeger aan het klooiën was met correctie-inkt e.d., druk je nu maar op de knop delete en het is aangepast.

Dit neemt natuurlijk niet weg dat er best nog veel werk in zit om alles in goede banen te leiden. En daar hebben we de redactie voor, bestaande uit Frens Jonker en Okkie Smit. Zij doen dit werk nu al een paar jaar en met heel veel plezier. Toch hebben ze aangegeven dat het tijd wordt dat iemand anders het stokje van hen overneemt met ingang van 2010. Langs deze weg doen we alvast graag een beroep op u! We zoeken twee enthousiaste redactieleden. Mocht u interesse hebben, dan kunt u rechtstreeks informatie vragen bij Okkie Smit en/of Frens Jonker.

Het is net al even genoemd, de komst van de computer. De computer is natuurlijk niet alleen handig voor het leesbaar schrijven van artikelen maar het is ook een reuze handig digitaal medium. En dan hebben we het natuurlijk over het mailen van berichtjes. Steeds meer verenigingen versturen hun informatie, uitnodigingen, vergaderstukken en dergelijke langs de digitale snelweg.

Ook de Historische Vereniging gaat met haar tijd mee en wil graag van u weten of u over een mailadres beschikt. U kunt uw mail-adres sturen naar onze Historische Vereniging. Het mail-adres luidt:

Histverhosap@gmail.com

We kunnen dan de convocatie per mail naar de leden sturen. Dit scheelt niet alleen veel handwerk maar ook eventuele portokosten die we graag voor andere doeleinden passend binnen de doelstelling willen gebruiken. Voor onze leden die geen mailadres hebben verandert er natuurlijk niets. Zij krijgen de convocaties gewoon in de brievenbus.

Rest mij nog u namens het bestuur van de Historische Vereniging een gezond en een gelukkig 2009 te wensen.

Miemeroaties bie haarfstdag

Okkie Smit

n Week of wat leden wer ik vraagd om n stukkie te schrieven over mien ervoarens as inwoner van Sapmeer, veur n blad ter promotie van gemainte Hoogezaand-Sapmeer. Zoas gewoonlek was ik doar votdoadelk wel veur te vinden. Mor ja, din mout et ook nog schreven worden... Noadat n wat bezörgde redactrice mie nog ais weer moand haar ben k din toch mor achter de pc kropen en heb mien stukje schreven. Dou k et kloar haar bleek et een wat nostalgisch stuk te wezen. t Begon in 1956 dou k as sikkom ainjoarege as jongste lid van gezin kwam wonen in t Margrietpaark in Sapmeer. Pa en moe en bruijer Wieko hadden eerst n joar of wat bie mien opa en oma in Froombosch inwoond, omreden der nog aal woningnood was. Froombosch was dou n klain boerendörpke woar zowel van mien pa as van mien moe s kaande al generoaties laank familie woonde. t Was sikkom alpmoal familie, t haile dörp. Elk haar n huus mit n flink lapke grond. Zowat t haile joar deur aten ze der eerappels en gruinten van aigen toene. Pa en moe waren de koning te riek mit heur (huur)wontje. Mor de achtergebleven familie haar mit ze te doun. Stel joe veur. Vremde burens (ze waren ja gain familie!). Nait om joen aigen huus lopen kennen (wie woonden midden in n blok mit aan weerskanten twij huuzen noast ons). “Margarinebuurt” wer et gekscherend nuimd omreden de huren der zo hoog wezen zollen dat lu dij doar woonden zuch gain roombotter meer konden permitteren.

Mor dankzij de weckflezzen van mien moe en pa zien toene bie opa in Froombosch kregen wie proemen, aalbeerns en kruudoarns op verjoardoagen. n Enkel moal zelfs mit slagroom! Aan t ind van mien stukje heb k nog even meld dat k noa woond te hebben in Noord-Brabant, Noord-Grunnen en Zuudbrouk uiteindelik in 1997, noa ongeveer twintig joar, weerom kommen ben. Soamen mit mien gezin ben k dou veur twijde moal Sapmeester worden. En t bevaalt ons hier meroakel. Al maggen wie, vanwege de “lichte verontreiniging” gain gruinten uut aigen toene eten.

Zo is dat in dizze tied, haarfst 2008. De tied woarin we dankzij t speurwaark van historicus Cees Fasseur alpmoal gewoar worden binnen dat Prins Bernhard noa de Greet Hofmans affaire de vrijhaid nam om der boetenechteleke reloaties op noa te hollen, woar ook nog ais n poar dochters uut geboren werden. Ook dat is de moderne tied. De tied woarin collega-redacteur Frens Jonker en ik besloten hebben dat t mooi west het. Wie mokken noa dizze nog twij Pluustergouds en din wordt et tied veur aans wat. Aander lu kennen din mit t redactiewaark aan loop (lees mor even t artikel van Gerda Grissen).

Wie hebben t ons alvast wat makkelker makt. Wie hebben minder tiedrovende contacten onderhouden mit lu dij tekst aanleverd hebben. Wie hebben maistied volstoan mit et in ontvangst nemen van de stukjes, t corrigeren der van en t dou votdoadelk deurstuurd noar

de vörmgever en drukker. Wat minder hin en weer gebel en gemail, scheelde n bult tied. De heer Stienes Wiegertjes dij ons n artikel over t schip de Rian stuurde, luit ons waiten et te betreuren dat in t artikel van Jaap Smid over t ontstoan van padvindergroep “de Trappers” (Pluustergoud nr. 27) de noam Wiegertjes foutief schreven was (Wiechertjes i.p.v. Wiegertjes). Wie hebben doarover nait correspondeerd.

Frens is nog ais weer noar t Rijksarchief west n.a.v. zien (tillefonische) contacten mit de heer Doornbos uut Hoaren. Dij lezer haar aangeven dat in t stuk “De beginjaren van onze H.B.S.” deel 4, in Pluustergoud nr. 27, ten onrechte vermeld wer dat “normaal lesgeven al spoedig niet meer mogelijk was”. Terwijl de heer Doornbos meldde dat hai tot zien indexoamen in 1944 normaal les had het in t gebauw. Speurwaark in t archief en noavroag bie mien pa, dij in 1946 zien H.B.S. diploma hail , leverde op dat er notulen binnen van n leroarenvergoadern van 28 juli 1945 dij hollen wer in kleuterschoul aan de Paarkstroat en op 15 december was der n leroarenvergoadern in gebauw van de stocartonfebriek van Scholten in Sapmeer. Pas op 13 april 1946 zol der weer veur t eerst vergoaderd worden in t olle gebouw van de H.B.S. uut 1868.

t Liekt er dus op dat de huusvestingsproblemen zuch veurdeden in de schouljoaren 1944-1945 en 1945-1946. Ook weer kloar.

De redactie is nog aal slim bliede mit de veule stukken dij we spontoan toustuurd kriegen. Wie hopen dat we ook de kommende tied weer minsen mit et schrieven van oardege historische stukjes aan loop kriegen. Alvast bedankt. Tenslotte hopen wie dat ook dit nummer joe weer n bult leesplezaaier bezörgt in dizze grauwe haarfsttied en n beetje waarmte in de kommende winterkolle...

OPROEP

De monumentencommissie Hoogezand-Sappemeer zoekt vrijwilligers die in samenwerking met vrijwilligers van de Historische Kring Menterwolde, onderzoek willen doen naar de ontstaansgeschiedenis van “de zwarte Achterweg” tussen Borgercompagnie en Tripscompagnie.

Deze weg loopt gedeeltelijk over het grondgebied van de gemeente Hoogezand-Sappemeer en ligt voor een ander deel in de gemeente Menterwolde. De watermolen, waarvan nog maar alleen de stenen romp resteert staat er vlak bij. De Achterweg is nog redelijk intact en het zou interessant kunnen zijn om er meer gegevens over te zoeken en die vervolgens te publiceren in de beide verenigingsbladen.

U kunt zich telefonisch aanmelden bij mevrouw Janneke Hessing, telefoon: 06-42726133. Of per e-mail: hessing.alberts@home.nl

Een reactie op de vorige Pluustergoud: De halsketting van Baba Sy

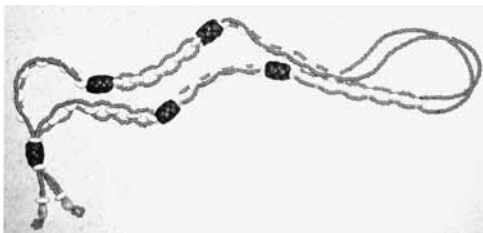
Jantje Woldhuis

Ook ik ben in het bezit van een ketting gekregen van Baba Sy, de dammer uit Senegal. (Zie Pluustergoud no. 26, dec. 2007). Ik werkte destijds (1962) bij W.A. Scholten Chemische fabriek N.V. te Foxhol, die het “Brinta damtoernooi” sponsorde.

De Franse taal was voor mij een prachtige taal en omdat Baba Sy en vele andere deelnemers aan dit toernooi Frans spraken, was ik er vaak in de buurt van die dammers.

Baba Sy was een “heerlijk” mens van elastiek, zo beweeglijk en altijd goedlachs. Ik had destijds een scooter en bracht Baba Sy van zijn logeeradres naar de toernooizaal. Hij achterop en maar lachen en zwaaien. Prachtig vond hij dat. Als dank kreeg ik een met de hand gemaakt kralensnoer.

Baba Sy is meerdere keren in Hoogezand geweest, ook bezocht hij de fabriek in Foxhol, o.a. de afdeling “Brinta”. Hij vond de Brinta heerlijk en at met gemak drie borden leeg. Ik bewaar mooie herinneringen aan deze geweldige dammer.

De geschiedenis van Struvé (2)

Frens Jonker

De bedoeling was, dat ik het tweede artikel zou beginnen met de behandeling van de oudste bekende bewoners van “Struvé”, maar dit vergt zoveel tijd, dat ik dat bewaar voor het laatste artikel. Nu heb ik mij beperkt tot een aantal karakteristieke gebeurtenissen, dan wel omstandigheden.

1. Verborgten stilleven

In het archief van de familie Coops kwam ik een vermeldenswaardig bericht tegen. Het betreft een artikel uit het Nieuwsblad van het Noorden van 15 januari 1972, met als titel “Verborgten Stilleven”. Het gaat in eerste instantie om een foto waarop een fles muskaatwijn te zien is, een gebruikt glaasje en een krant uit 1830. De tekst bij de foto luidt: Als een stilleven stond dit alles achter een lambrisering die is weggebroken in “hotel Struvé” in Sappemeer.” Er werden meer lege flessen gevonden en meer oude kranten uit de jaren 1830-1836. De kranten waren voor een deel achter het behang geplakt. Verder werd een schilderijlijst gevonden, die volgens deskundigen (wie dat zijn wordt niet vermeld) vrij oud moet zijn omdat de spijkers, die er in verwerkt zijn zelf gesmeed zijn. Mevrouw Coops vond het eigenaardig dat er geen naam op de krant stond. Het nieuws bestond voornamelijk uit beursberichten en scheepvaarttijdingen. Verder viel het mevrouw Coops op, dat er veel overlijdensadvertenties in stonden van kinderen onder de veertien jaar. Het is bekend, dat de kindersterfte in de eerste helft van de 19^e eeuw erg hoog was. Zo stierf een derde van alle kinderen al binnen het eerste levensjaar.*¹

De 19e eeuw is ook de eeuw van de epidemieën, omstreeks 1830 werd Europa getroffen door de eerste cholera-epidemie. Het sterftecijfer ten gevolge van deze ziekte was erg groot. Op het hoogtepunt van de ziekte lag het aantal sterftegevallen boven de 60- 70%.*² Er bestaat dus een kans, dat deze jongeren het slachtoffer zijn geweest van de cholera.

2. Multatuli in het noorden (en ook in Struvé)

Van Multatuli (Eduard Douwes Dekker) is bekend, dat hij vaak zonder geld zat. Om aan geld te komen organiseerde hij o.a. tournees. Hij trad dan op met lezingen over zijn werk of over filosofische onderwerpen. Multatuli beleefde er niet al te veel plezier aan, hij ergerde zich aan bijna alles. Hij sprak van “vreselijke spitsroedenstraf”, maar hij moest wel op stap om zijn “kunstjes te vertonen”.^{*3} In 1868 ondernam hij zijn eerste tournee naar het noorden. Hij sprak in de stad Groningen en in Winschoten. Hij droeg voor uit zijn drama Vorstenschool. Hoewel de Provinciale Groninger Courant lovend was, was Dekker zelf niet tevreden. De publieke belangstelling viel tegen. Het publiek zelf beviel hem ook niet. Toch kwam hij eind 1868 wederom naar het noorden. Ook bezocht hij Winschoten, met tegenzin: “Zeer zelden is het mij vergund een bittere drinkbeker te laten voorbij gaan”. Multatuli ergerde zich aan de houding van de Winschoters: “Mijn wrevel over het wijn-zuipen dat ik daar moest aanzien...”.^{*4} Verder vond hij de Winschoters maar zuinig. Met moeite hadden ze de vijftig gulden bij elkaar kunnen scharrelen. Hij wilde die “arme” Groningers niet voor het hoofd stoten en ging... Daar aangekomen vond hij de Winschoters vijandig overkomen, ze reageerden lauw. Armoede kon hij niet ontdekken, wel een “zekere bluf van heel deftige fatsoenlijkheid tot het misselijke toe”. Toen hij ook nog vernam dat Joden niet welkom waren, schonk hij de vijftig gulden aan deze gediscrimineerde bewoners. Later vroeg hij zich af of het geld wel goed terecht was gekomen, want hij had niets gehoord... Gedurende de jaren 1878-1881 trok Multatuli weer op pad. Weer was geldgebrek het motief. Wel was het zo, dat het aantal bewonderaars van Multatuli in het noorden groeiende was. Eén van hen was de bekende K. ter Laan.

Anderzijds was de belangstelling van Multatuli voor de sociale kwestie ook toegenomen. In 1880 bezocht Dekker Hoogezand (Hotel Roelfsema), Winschoten en Assen. De jongeren uit Hoogezand waren enthousiast, terwijl de ouderen uit nieuwsgierigheid kwamen (Winschoter Courant).^{*5} Het jaar daarop kwam hij terug. Nu bezocht hij naast Groningen,

Winschoten (7 maart) ook Sappemeer (Hotel Struvé). Het onderwerp van zijn lezingen was: “Wording der dingen”, “Levensbeschouwing” en “Genot is deugd”. Uit het verslag in de Provinciale Groninger Courant van 8 maart blijkt dat Multatuli erg tevreden was over het verblijf in Struvé.

Vlak voor Dekker in Struvé zou spreken werd hij bezocht door Roelfsema, de concurrent van Struvé uit Hoogezand. Half huilend gaf hij een verslag van de animositeit tussen Hoogezand en Sappemeer, dit tot grote verbazing van de schrijver. Hij zag de beide gemeenten eigenlijk als één geheel. Wel begrijpt hij dat hij maar in één van beide plaatsen binnen één jaar kan optreden.

mij — J.L. woensdag avond — zoo schrijft men ons — trad de
 heer Douwes Dekker op zijn 61sten verjaardag voor een zeer
 talrijk publiek op in de zaal van den heer Struvé te Sappemeer.
 Was hij in Groningen ontstemd over het rumoer van 't open en
 digtslaan der deuren, hier had hij een woord van dank over
 voor de uitstekende ontvangst en uitnemende behandeling zoo wel
 als voor de welwillende aandacht van zijn talrijk auditorium.
 Of den inhoud, vorm en voordragt zijner rede die onverdeelte
 aandacht der menigte hebben verdiend? Wat den inhoud be-
 treft, waren de opinies verschillend, doch wat den vorm en
 de voordragt aangaat, had de spreker geen beter bewijs van
 hoogschatting kunnen verwachten dan de diepe stilte, die er
 in de zaal heerschte en de algemeene klagt, dat men wer-
 kelijk moe was van 't luisteren. — Tot onderwerp had spreker
 gekozen: Welke is de ware levensbeschouwing en welke help-
 middelen staan ons ten dienste, om tot eene goede levens-
 lam opvatting te komen? Moeten we ons laten leiden door een
 filosofisch systeem? Is het noodig dat we de lessen van de
 wijsgeeren van vroegere eeuwen of van den huidigen dag tot
 rigtsnoer nemen? Neen! Beter dan Socrates, Plato, Epicurus,
 dr. Schaeppman, Pierson of Kant kan de natuur ons tot leid-
 vrouw dienen. Onderzoek den aard der dingen, hunne wording
 ontwikkeling en hun verband en zeken u zelve! o mensch!
 gaf hij onder andere redactie en breeder uitgewerkt ons ter
 overdenking.

Nu was Sappemeer geregeld. Hoewel hem “de hele zaak der lezingen” de keel uit hing,
 beloofde hij Roelfsema de volgende keer zijn zaak in de ronde op te nemen. In een brief
 aan zijn vriend Haspels legt hij de hele kwestie uit, meteen na zijn belofte zegt hij spijt te
 hebben van zijn woorden, maar hij wil zich wel aan zijn belofte houden.*⁶

3. Een bijzonder muziekgezelschap in Struvé

Enige tijd geleden kwam ons lid van de historische vereniging Nico Eewold bij me langs
 met een pakketje betrekking hebbende op Struvé. Het betrof informatie over een optreden
 van een muziekgezelschap, waarin zijn vader en oom hadden gespeeld. Het gaat hier om
 het orkest de “Smanks.”

Op zaterdag 29 november 1902 gaf Sociëteit “Concordia” een Soirée-Amusante verzorgd
 door de Smanks.

De leider van het orkest was Johannes Jodefridus Hubertus Wijnandus Krans (1851-1932). Krans sr., van beroep tekenaar/schilder, had een stormachtige jeugd gehad. Hij had o.a. in het Franse vreemdelingenlegioen gediend en noemde zich voortaan Jean uit voorliefde voor Frankrijk. Later vestigde hij zich in Assen en verdiende hij zijn geld o.a. met het geven van tekenlessen aan de middelbare school. Verder maakte hij naam als portretschilder. Zijn tweede zoon Louis werd een bekend landschaps- en portretschilder.

Jean Krans is korte tijd (omstreeks 1885) tekenleraar geweest aan de R.H.B.S. in Sappemeer.^{*7} In de notulen van de lerarenvergadering van 31 maart 1885 wordt hij welkom geheten. Hij was al begonnen op de 16^e februari. Hem werd verzocht samen te werken met andere leraren en de naam van de school hoog te houden.

Uit de notulen van de vergadering van september 1886 blijkt, dat Krans zich niet alles liet aanleunen. De directeur was van mening dat zijn klas, ondanks het grote aantal leerlingen niet gesplitst hoefde worden en Krans ging daarmee niet akkoord. Eén van zijn bekendste leerlingen in Sappemeer zal K. ter Laan zijn geweest. Op de lerarenvergadering werd aangekend, dat de jonge Ter Laan er weinig van bakte bij handtekenen, misschien wel mede door zijn “onverschilligheid” en niet alleen door geringe aanleg.^{*8}

In zijn vrije tijd was Jean Krans dirigent van het kamermuziekgezelschap De Smanks. Het orkest bestond uit Asser notabelen. De leden waren gekleed in rokkostuum. Na afloop van hun optreden lieten ze zich per koets naar huis brengen.^{*9} Zoon Louis was pianist in het orkest. De gebroeders Eewold maakten ook deel uit van het orkest.^{*10}

De Smanks speelden vooral muziek van Strauss en Waldteufel. Deze Smanks waren niet alleen populair in Assen; ze traden ook op in de weide omgeving.^{*11}

Misschien heeft het feit dat Jean werkzaam was geweest in Sappemeer er toe bijgedragen dat “Concordia” op de hoogte was van de faam van dit muziekgezelschap.

In een brief van 3 mei 1883, gericht aan mevrouw Coops, wordt gesproken over één der personeelsleden. Het gaat over Vester Rijkens (geboren 16-12-1880). De briefschrijfter was de dochter van Vester. Haar vader was omstreeks 1900 tuinknecht/koetsier bij Struvé. Met de “kofferwagen” haalde hij de gasten van het station naar het hotel. Ze schrijft verder dat hij ook met zakenlieden, die bij Struvé logeerden, langs de winkels in de Woldstreek reed, zodat zij hun producten konden verkopen. In de brief somt ze namen op van vaste

bezoekers van Struvé, die lid zijn van de sociëteit (Concordia?) te weten; de heer Van der Hoop van Slochteren (Fraeijlemaborg), de heer De Koe van Sappemeer en de heer Bakker (bioscoop).

Buffetchef was in dezelfde tijd de heer E. Hommes. De heer Rijkens veranderde van beroep, hij werd melkrijder, maar bleef in zijn vrije tijd actief bij Struvé als kegelopzetter.

4. Struvé en de R.H.B.S.

Uit allerlei informatie blijkt, dat de R.H.B.S. een trouwe klant was van Struvé. Dan denken we niet aan borreluurtjes van de leraren, maar meer aan feestavonden e.d. In het Rijks Archief te Groningen trof ik een aantal feestprogramma's aan die m.i. interessant zijn en de moeite van het afdrukken waard.

Een paar voorbeelden van bijeenkomsten in Struvé, georganiseerd door de R.H.B.S.

Uitnodiging pag. 13 luchtig Bladerwerk

De uitnodiging betreft de viering van het 25-jarig bestaan van de school. Er is een feest en een gezamenlijk diner (juli 1893). Tegelijkertijd werd er afscheid genomen van de eerste directeur, dr. J.W.A. Renssen. In het Luchtig Bladerwerk (pag.13) wordt de heer Renssen toegezongen en met lof overgoten..."De edele heer Renssen ter eer en tot dank... Het sie-raad der school is hij jaren geweest".*¹²

Programma's van feestavonden in 1902,1904 en 1905*¹³

Onder directeur Meerkerk vonden jaarlijks de zo genaamde promotieavonden plaats in Struvé. Soms werd zo'n feest afgelast door persoonlijk ingrijpen van die directeur. Dat was bijvoorbeeld in 1910 het geval toen Meerkerk zeer ontevreden was over de kritiek van een ouder, die bezwaar maakte tegen de rol van maîtresse, die zijn dochter Ali die avond zou spelen.*¹⁴

Rijks Hoogere Burgerschool

te Sappemeer.

FEESTAVOND,

11 Juli 1902,

7 uur precies,

in de zaal van den Heer STRUVÉ.

PROGRAMMA:

1. Openingswoord.	I.
2. Gymnastiek met zang door de Meisjes.	II.
3. Voordracht van ANNA BEEKHUIS.	III.
4. Voordracht van JO VAN DER POEL.	IV.
5. Voordracht van HENRIETTE VELTHUIS.	V.
6. Voordracht van JACOB RAVEN.	VI.
7. Voordracht van COR HERWIG.	VII.
8. Zang van de Meisjes.	

PAUZE 15 minuten.

9. Zang van de Meisjes	VIII.
10. Voordracht van HARM BOSSCHER.	IX.
11. Voordracht van DAATJE DE LANGE.	X.
12. Voordracht van HERMAN SIKKEMA.	XI.
13. Piano en Viool: »Le Pirate«, door ZWAN, STRUVÉ en B. VAN CALCAR.	XII.
14. Voordracht van KOOS SIKKEMA.	XIII.
15. Voordracht van DIENTJE KLIMP.	XIV.
16. Voordracht van PERES HAALMAN.	

Daarna BAL.

N.B. Al wat er gezongen en gezegd wordt, vindt men hierachter afgedrukt.

RIJKS HOOGERE BURGERSCHOOL „SAPPEMEER.“

FEESTAVOND

Vrijdag 15 Juli 1904, 's avonds 7 uur,

in het hotel STRUVÉ.

1. De Tooverspiegel,

blijspel in 2 bedrijven.

Marie i zusters	CATH. SHUT.
Anna i zusters	ANNA V. D. WOUDE.
Alida i zusters	BETSY V. D. POEL.
Ida i zusters	MINA DE MEINCK KUIJER.
Margo	CATH. REMKES.
Klara	JACOB. PIETERS.
Penline	JEANNE MATHUIS.
Rika, dienstmeisje	ALBERTINA KAMSTEN.
Maurits, de dwerg	FREDERIK H. AGTORHUS.

2. Het nichtje uit de residentie,

blijspel in twee bedrijven.

Leentje	JANNIE STRUVÉ.
Marie	JANTJE DILLING.
Emma	NELLY SUPHERET.
Willem	JACOB TALENS.
Lise	LAET AGTORHUS.
Estalla	AALFE GHOSSEVELD.
Mina, dienstmeisje	BETSY V. D. POEL.

3. De Huwelijksadvertentie,

blijspel in één bedrijf door EVA WESTENBERG.

Willem van Dam, luitenant der Hez.	G. TALENS.
zwen	JANS VAN DELSEN.
Louise, zijne zuster	RENS SHUT.
Anne v. d. Duijn, Willems aanstaande	WILDS BOER.
Marie, Anne's zuster	JO V. D. POEL.
Piet Vergeen	ANNE BERO.
Eene dienstbode	

4. Twee, die niet durven,

blijspel in één bedrijf naar LABICHE.

Mr. Strootman, oud-archivaris	G. TALENS.
Mr. Karel Brodus, advocaat	JO V. D. POEL.
Van Voorhuizen	SUTZE WIERMA.
Cecilia, dochter van Strootman	WIEP REZES.
Anna, kammermeisje	AALTE JONKER.

Na afloop BAL.

N.B. Wil a. t. b. de toezending van dit programma als een uitnodiging beschouwen.

Sculpe sdrukt. — BORGESUS & ZOON. — SAPPMEER.

Ook de viering van het 50-jarig bestaan van de school in 1918 vond bij Struvé plaats. In een lang lied werd Struvé met name genoemd: "Met buiten sport en spelen", werd overdag gevierd. En 's avonds ten tonele veel extra's nog versierd. Ik zie nog duid'lijk voor mij staan, die tent achter Struvé. En drommen mensen binnen gaan, ons gouden jubilee...^{*15} Opvallend is dat het feest in 1923 niet bij Struvé plaats vond, maar bij Faber in Hoogezand. Later koos men weer voor het oude adres.^{*16} Na de tweede wereldoorlog werden de R.H.B.S. en G.H.B.S. samengevoegd (1951). Het is dan ook geen toeval dat de laatste onder-directeur voor Struvé koos bij zijn afscheid in 1951.^{*17}

Bronnen en literatuur:

Archief Familie Coops

Rijksarchief te Groningen (RAG)

Website www.Grunn.nl

Provinciale Groninger Courant maart 1881

Multatuli, Verzamelde Werken, Amsterdam 1907

Drentse biografieën. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Drenten (4),

Jan Bos en Willem Foorthuis (red.), Groningen 1993

Drentse Schrieversalmanak, Assen z.j.

101 markante Drenten van de Twintigste eeuw,

Maxime Roberta Hillebrandie-Meijer, Noordbroek 2001

Luchtig bladerwerk van 100 jaar middelbaar onderwijs in

Hoogezand-Sappemeer 1968

Multatuli en Groningen. Zijn lezingen in Stad en Lande en zijn invloed op maatschappijhervormers, met ongepubliceerde documenten. Groningen/Veendam 1987

Op zoek naar het alledaagse vaderland, dr. A.F. Manning, Amsterdam 1975

Noten:

1. Manning, pag. 132

2. www.Grunn.nl

3. Multatuli en Groningen, pag. 27

4. Multatuli, Ideeën, verzamelde werken deel V, pag. 36

5. Groningen en Multatuli, pag. 97/98

6. ibidem, pag. 126

7. Hilbrandie-Meijer, pag. 108

8. RAG, Notulenboek R.H.B.S. Sappemeer 1885/86

9. Bos en Foorthuis, pag. 66

10. Hillebrandie-Meijer, pag. 101

11. Schrieversalmanak, pag. 44

12. Luchtig bladerwerk, pag. 13

13. RAG, archief R.H.B.S. Sappemeer

14. Luchtig bladerwerk, pag. 28

15. ibidem, pag. 36

16. ibidem, pag. 44

17. ibidem, pag. 86

Interview met mevrouw Suurmeijer te Hoogezand

Frens Jonker en Wil van Hout

Familiegegevens

Het is 1918 als aan de Parallelweg 34 Johanna Marthe Huizing wordt geboren. Moeder Huizing, geboren te Kloosterburen, is huisvrouw. Vader Huizing commies bij de gemeente Hoogezand, wordt tijdens de bezetting twee dagen burgemeester, maar voelde er niet voor om voor de Duitsers te werken. Hij liet zich afkeuren door dokter Jensema. Huizing was toen 60 jaar. Het gezin Huizing telde nog twee kinderen,

3e van links mevr. Suurmeijer.

een jongen en een meisje. Het gezin woonde later aan de Zuiderstraat (nu Hoofdstraat). Na de katholieke lagere school bezocht Anny de (M.)U.L.O. school van meester Buikema. In 1941 wordt zij mevrouw Suurmeijer als ze trouwt met Georges Frederik Suurmeijer. Hun eerste huis, aan de W.A. Scholtenweg 42 is echter vochtig, ook staat er regelmatig water onder de vloer. Beiden waren dan ook erg verheugd toen er een huis te koop kwam aan de Meint Veningastraat. Deze woning was bewoond geweest door ex-burgemeester I.A. Roijen, maar werd verkocht aan de heer Simons, ook geen onbekende in het dorp. In hotel Faber vond de openbare verkoop plaats, en omdat de heer Suurmeijer de hoogste bieder was, werd hij de nieuwe eigenaar. De opbrengst van het huis (10.000 gulden) schonk Simons aan de slachtoffers van de watersnood. We spreken nu over het jaar 1953. Het huis werd afgebroken om een fraaie villa te kunnen bouwen. Volgens mevrouw Suurmeijer woont ze daar te midden van altijd verse snijbloemen nog steeds heel graag. Het echtpaar Suurmeijer kreeg vier kinderen, twee dochters en twee zoons.

De werf

Georges Frederik Suurmeijer was één van de drie zonen van scheepsbouwer Jan Suurmeijer. Deze was in 1898 samen met Allard Mulder een scheepswerf begonnen. Jan Suurmeijer was afkomstig uit Pekela en had als scheepsleerling en knecht ervaring opgedaan op de scheepswerf van Van der Werf. Hij werkte zich op en met hulp van Mulder en de Rotterdamse Bank kon gestart worden met een scheepswerf. Later in 1939 werd volgens mevrouw Suurmeijer, Leonard Mulder zijn compagnon. De werf was gelegen aan het Winschoterdiep in het Foxholsterbos.

Van de drie zonen werd de oudste (J.T.H.) de eerste man op de werf. De tweede zoon (J.M.) kwam in de buitendienst en de jongste, Georges Frederik deed de boekhouding. Alle drie volgden ze hun vader op als directeur. Eigenlijk, zo liet mevrouw Suurmeijer ons

Foto collectie Kees Bakema

weten, was haar man liever advocaat geworden. Hij had een opleiding gevolgd als deurwaarder en hij had het plan opgevat om op zestigjarige leeftijd af te studeren als meester in de rechten.

De positie van Mevrouw Suurmeijer

Mevrouw Suurmeijer stond haar man bij als hulp op het kantoor. Zo vulde zij bijvoorbeeld de loonzakjes, die op vrijdagmiddag aan de werknemers werden uitgedeeld. Verder ontving ze gasten, die meestal overnachtten in hotel Faber. Natuurlijk denkt ze met veel genoegen terug aan de proefvaarten, de tewaterlatingen en de opleveringen in Delfzijl.

Ze was dus nauw betrokken bij het wel en wee op de werf. De opening van de nieuwe lasloods door de commissaris van de koningin ligt nog vers in haar geheugen. Ter ere van die gebeurtenis ontving mevrouw Suurmeijer een prachtige ring. Wanneer een baby geboren werd in de gezinnen van de werknemers en de ouders woonden bijvoorbeeld in een huis te Veertienburg (horende bij de werf) bezocht zij de familie en nam dan allerlei lekkernijen mee zoals bijvoorbeeld eieren. Mevrouw Suurmeijer herinnert zich nog goed, dat sommige pasgeboren baby's niet in een wieg lagen, maar in een wastobbe.

Sommige arbeiders op de werf hadden een oogje op vrouw Suurmeijer en lieten dat ook wel eens merken. Eén werknemer Meijer uit Groningen, (bijgenaamd Snötje) kwam het zelfs op een standje te staan. Veel trok hij er zich niet van aan. Of deze kwestie ermee te maken heeft weten we niet, maar kort daarna werd Meijer aan zijn overall vastgespijkerd. Minder leuk was het feit dat er veel gedronken werd op de werf; in het drinkbusje zat dan geen koffie of thee, maar jenever. De oude Suurmeijer placht te zeggen: "Wat in ijzer en hout werkt staat nooit droog."

Toen binnen een tijdsbestek van drie jaar alle drie Suurmeijers overleden (beginjaren zeventig) ontstond er een nieuwe situatie. De bedoeling was, dat van alle drie families een zoon directeur zou worden. De zoon van de oudste broer was advocaat en kwam daarom niet in aanmerking. De zoon van de tweede broer werd wel directeur, maar had helaas weinig verstand van zaken, aldus mevrouw Suurmeijer. Haar schoonzoon werd ook directeur, omdat haar oudste zoon te jong was.

Om een vinger in de pap te houden liet mevrouw Suurmeijer zich benoemen tot directeur. Alleen in naam, op de werf kwam ze niet. Verdrietig genoeg ging het helaas niet meer goed op de werf. Een faillissement betekende dan ook het einde.

Uit het feit dat mevrouw Suurmeijer van tijd tot tijd nog contacten onderhoudt met oud-medewerkers van de werf en uit het feit dat mevrouw Suurmeijer nog steeds, ondanks haar leeftijd, zich inzet voor allerlei instellingen, kunnen we vaststellen dat ze nog middenin het leven staat. Een gastvrije en opgewekte dame, zo kunnen we mevrouw Suurmeijer gerust noemen.

Over Pieter Toens (1729 - 1802)

Jaap Westerdiep

Onderstaande is de tekst van de lezing die ik op 15 december 2007 hield in de Damkerk.

In 2005 kreeg ik van het Veenkoloniaal Museum te Veendam het verzoek een artikel te schrijven in het Veenkoloniaal Volksalmanak. Dat artikel moest gaan over een opvallend graf of begraafplaats. Dat opvallende mocht het graf zelf zijn of de persoon die er begraven lag. Ik kreeg het advies eens te gaan kijken op de Nederlands Hervormde begraafplaats achter de toren te Hoogezand. Deze begraafplaats dateert van ca. 1670 en er liggen veel mensen begraven die heel belangrijk voor deze gemeente zijn geweest en ze hebben vaak monumentale grafmonumenten of tombes. Aan deze grafmonumenten zien we de klasse-indeling van deze begraafplaats. De hoge en rijk uitgevoerde monumenten liggen aan de vroeger belangrijke doorgaande weg naar Slochteren – de Knijpslaan. Meestal valt een grafmonument op door zijn imposant zijn en veelal ziet men de belangrijkheid – of de gedachte belangrijkheid – af aan de kostprijs van het graf. Plotseling viel echter mijn oog op een wel heel simpel hardstenen paaltje van ca. 30 cm breed en 80 cm hoog. Het opschrift is al even afwijkend en ook ietwat raadselachtig bovenaan staat “Nr. 26” dan “P. Toens anno 1802” en onderaan “18 voet”. Het is dus een grafpaaltje en tegelijk een markeringspaaltje van dit graf met slagnummer 26 – een breedte van 18 voet (ca. 5¹/₂ meter).

Voor mijn artikel heb ik gekozen voor dit simpele paaltje, vooral toen nader onderzoek aantoonde wie Pieter Toens is geweest.

Pieter Toens werd in 1729 geboren te Haarlem. Zijn ouders en naderhand ook hij behoorden tot de Mennonieten. Zijn vader was in Haarlem één van de zgn. “leeraren” bij de Gemeente van de “Oud Vlamingen”, toentertijd een stroming binnen de Doopsgezinden. In 1746 huwde hij in Haarlem met Hillegonda Made en ik citeer: “Ik leefde met haar elf jaren in een genoegelijke echt. Wij gewonnen vijf kinderen – drie zonen en twee dochters.” De eerste 3 jaren van hun huwelijk hadden zij een slecht lopende stoffenwinkel. Daarna begon hij een garentwijnerij en in 1756 werd hij mede-eigenaar van een kantweverij. In maart 1757 overleed zijn vrouw en in december 1757 hertrouwde hij met Anna Reekman. Omdat het met de weverij steeds slechter ging zochten ze naar andere bestaansmogelijkheden. Van Pieter Bleeker, een huisvriend, geboren en opgevoed in ’t Hogezaant hoorden ze regelmatig enthousiaste verhalen over ’t Hogezaant en raakten geïnteresseerd. Citaat: “Zodat ik en mijn vrouw kort daaraan beslooten zulk zelfs in ogenschijn te nemen. Daar beviel ons de plaats en omstandigheden zeer wel. Wij kogten aldaar een huis met landerijen en namen een vast besluit, het volgend jaar daar te gaan wonen”. Zij gingen hier wonen in 1776 en hij begon hier een kalkbranderij.

Voor de duidelijkheid iets over de situatie in den lande en in deze omgeving in die tijd. Het bestuur van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden (1588-1795) was in handen van een bovenlaag van edelen en rijke burgers. Tegen het eind van de 18^e eeuw, de tijd van de Verlichting, kwamen nieuwe ideeën wat betreft bestuur, godsdienst en samenleving. Het verzet tegen de grote macht der vorsten nam toe, de roep om volkssouvereiniteit werd groter. Deze nieuwe stroming kreeg ook invloed in onze Republiek. Ook binnen ons gewest groeide de wens naar een meer democratisch bestuur. Deze nieuwe ontwikkeling bracht grote verdeeldheid in ons land. Orangisten kozen partij voor de stadhouder (Willem V) en Patriotten waren aanhanger van de verlichtingsideeën, die vanuit Frankrijk waren overgewaaid. De economie in ons land maakte ook een moeilijke tijd door. Werkloosheid groeide, pauperisme en bedelarij staken de kop op. Op politiek gebied namen de spanningen toe. Gedurende de jaren 1786-1787 kwam het tot botsingen tussen Prinsgezinden en Patriotten. De Patriotten namen op plaatsen de macht over gesterkt doot hun exercitiegenootschappen. Ook in ons gewest namen de Patriotten in de Stad Groningen de macht over. In Appingedam namen de spanningen zo toe, dat de Stad een legertje stuurde van patriotten om de macht over te nemen. In de Ommelanden hadden de Prinsgezinden de overhand. De stadhouder, zelf nauwelijks nog functionerend als zodanig kreeg hulp van de koning van Pruisen, een zwager van hem. Met behulp van het Pruisische leger, groot 20.000 man werd stadhouder Willem V weer in ere hersteld. De Patriotten werden verjaagd en vluchtten in groten getale naar Frankrijk. Ook in ons gewest werden ze op niet zachtzinnige wijze aan de kant gezet. Ook Toens werd als patriot gezien maar hij bleef verschoond van plundering van zijn bezittingen. Men had toch blijkbaar respect voor deze man.

In 1789 begon in Frankrijk de revolutie. De patriotten die naar Frankrijk waren gevlucht maakten de Franse revolutie mee. Zij waren getuige van gruwelijke slachtpartijen onder de adel en het oude regime. Maar ook waren zij getuige dat de Fransen een echte volksvertegenwoordiging kregen “de Nationale Vergadering”. In tegenstelling tot het oude systeem waarin afkomst en aanzien iemands politieke invloed bepaalden, kwam nu het volk aan de macht. De Fransen en de daar aanwezige gevluchte patriotten waren stellig van plan de revolutie te delen met de rest van Europa. In 1795 werden de Fransen hier als bevrijders binnen gehaald. Zelfs in Westerbroek danste men om de bevrijdingsboom! Met hulp van de Franse legers kreeg de Bataafse Republiek zijn eerste volksvertegenwoordiging. De Bataafse Republiek was het begin van onze democratie. De patriotten kregen nu serieuze kansen om hun moderne ideeën in praktijk te brengen. Ook hier werd de oude regering afgezet en vervangen door achttien representanten. Tezamen met de stad Groningen vormden ze een nieuwe regering van “de provisionele representanten van Stad en Lande”.

Nu komen we weer terug bij Pieter Toens, want hij werd door het volk van 't Hogezeant en Sappemeer gekozen tot hun provisionele representant. Eén van hun eerste opdrachten was vormen van een nieuwe regering. Ze benoemden daartoe een commissie waarin ook Toens

zitting had. Er bestond echter nog steeds een groot verschil van inzicht en belangen tussen de Stad en de Ommelanden. Toens zegt daarover later “het lust mij niet om de twisten en verdeeldheden welke bij de commissie plaats hadden op te haalen en mij herinneren de onaangenaamheden welke ik daarbij ondervonden heb”.

Voordat men in Groningen tot een oplossing kwam, werd in Den Haag een staatsgreep gepleegd en de ondeelbare republiek uitgeroepen. De commissie heeft enkele jaren nodig gehad om het “regelement van Regering” voor elkaar te krijgen. Het is in 1797 aangenomen maar nooit gebruikt. Vervolgens werd op 8 augustus 1797 Toens door het district de Veenkolonie Veendam (waartoe Hoogezand en Sappemeer behoorden) tot representant van het volk van Nederland in de Tweede Nationale Vergadering verkozen. Toens had daar echter totaal geen zin in, want hij was 73 jaar. Hij moest zijn huis en kinderen verlaten en naar Den Haag gaan én hij zag de grote verdeeldheid in het land. Hij zag het niet zitten “welke verwarringen waren daaruit te verwachten. Maar zoude ik doen, mijn geweten liet mij niet vrij mijn dienst aan het Vaderland te weigeren.” Zo reisde hij met zijn vrouw in augustus 1797 naar Den Haag en ging daar bij “een burger” in de kost. Op de eerste september 1797 werd de Tweede Nationale Vergadering geïnstalleerd. Hij schrijft: “Bijna vijf maanden werd de tijd veelal doorgebracht met twisten en harrewarren en weinig zaken tot nut van het Vaderland kwamen tot stand.”

Zo kon het dus niet doorgaan, kort gezegd gebeurde het volgende: De Tweede Nationale Vergadering viel uiteen (staatsgreep januari 1798) en de groep waartoe Toens behoorde kreeg de macht. Zij noemden zich “de Constituerende Vergadering van het Volk van Nederland”. Zij benoemde een soort Regering en stelden een zgn. Staatsreglement op naar Frans voorbeeld. Toens werd lid van de Constuerende Vergadering, als oudste lid werd hij voorzitter. Er werd een grondwet gevormd, maar in juni volgde een nieuwe staatsgreep. Daendels maakte met behulp van zijn leger schoon schip. Toens maakte het allemaal mee:

“Het (de vergadering) werd op een schrikbarende wijze eensklaps vernietigd en uiteen gejaagd. De Grenadiers sleurden de president van zijn zetel en namen meerdere leden gevangen, maar Toens niet. Toen hij echter het Binnenhof door de poort wilde verlaten hielden soldaten hem tegen maar de commandant greep in en sprak: “Vader Toens, Gij moogt passeren”.

Ofschoon Toens heel veel problemen had met de wijze waarop, waren hij en zijn vrouw heel gelukkig dat zijn taak erop zat. Ik citeer: “Onze hoge jaaren deden ons naar rust en onze gewone levenswijze verlangen.”

Ze zijn teruggekeerd naar Hoogezand waarhij in 1802 is gestorven.

Herinneringen aan kleuterschool De Klimroos (3)

Lien Dekker-Verver

Vroeger werden kleuterscholen “bewaarschool” of “Fröbelschool” genoemd.

Bewaarschool omdat de kinderen er werden “bewaard” en Fröbelschool naar Friedrich Fröbel (1782-1852).

Fröbel was een Duitse opvoedkundige, die kinderen met behulp van spelen die het verstand ontwikkelen, onderwees. De naam Fröbelschool heeft lang stand gehouden en klomk veel beter dan bewaarschool. Fröbel ontwikkelde o.a. zes gaven.

De 1^e gave was een langwerpige houten kistje met schuifdeksel. In de zijkant zaten 2 gaatjes. In de doos 2 paaltjes, 1 balkje met 6 gaatjes en 2 grote gaten, 6 ballen van wol in de kleuren rood, geel, groen, blauw, oranje en paars. Van de paaltjes en balkje moest een rekje worden gemaakt waaraan de ballen konden worden opgehangen. Men begon met 1 kleur (rood) en zo moesten de kleuren worden aangeleerd. Hier werd eigenlijk niet meer mee gespeeld, aangezien de kinderen de kleuren al wel kenden op een paar uitzonderingen na. De 2^e gave bestond ook uit een langwerpige kistje met paaltjes en een balkje. Hierin een houten bal, kubus en cilinder. Ook dit werd niet meer gebruikt.

De 3^e gave was een houten kubusvormig kistje met 8 bouwstenen.

De 4^e gave was een klein houten kubusvormig kistje met 8 kubussen.

De 5^e gave was een groter kubusvormig kistje met bouwstenen, tegels en paaltjes. Twee paaltjes vormden 1 bouwsteen, 2 tegels vormden ook 1 bouwsteen.

Hiermee hadden de kinderen meer mogelijkheden om iets te bouwen.

De 6e gave was ook een houten kistje met kubussen, halve kubussen (dakjes) en kwart kubussen. Ook hiermee hadden de kinderen veel mogelijkheden tot bouwen. Vooral samen met de 5e gave. Zo ontstonden er fraaie bouwwerken. Lastig was het inpakken, vooral om van de 4 kwart kubussen één kubus te maken. Van deze 2 gaven werd veel gebruik gemaakt. Mozaïek was ook geliefd bij veel kinderen. De stukjes waren in mooie frisse en heldere kleuren van een materiaal waarvan de naam mij is ontschoten. Het zou nu erg op plastic lijken. De kanten waren goed strak en alles paste goed aan elkaar. Het beruchte “matjesvlechten” deden we niet meer. Natuurlijk werd er veel getekend, en gebruikten we veel papier. Eén van de vaders (werkzaam op een kartonfabriek in Sappemeer) wist te vertellen dat er veel afvalpapier was, dat voor onze school zeer geschikt zou zijn als tekenpapier. Het formaat wisselde maar dat was voor ons geen bezwaar. Het was voor ons zeer voordelig, omdat we dan geen tekenpapier meer hoefden te kopen. Alleen nog de grote vellen om te verven. We kregen per kind 3 gulden 45 per jaar van de gemeente en daar konden we niet zo heel veel mee doen. Papier was namelijk over het algemeen duur. Regelmatig terugkerende zaken waren: vliegerpapier, Engels karton, vouwbladen, verfpapier, zwart papier (kleur)potloden, krijt, verf, wascokrijt, klei en lijm. Ook priklappen, prikpenen, scharen, penselen en kwasten en kwastjes (lijm) moesten wel eens worden aangevuld.

In de jaren '60 was er een actie van Persil (emmertjes) en Castella (kopjes) voor verenigingen en scholen om de kas te spekken. We hebben de ouders verzocht om te helpen en we hebben veel emmertjes en kopjes geplakt. Van dat geld werd bijvoorbeeld de poppenhoek uitgebreid. Of buitenmateriaal aangeschaft (scheppen of een kruiwagen). De scheppen moesten van hout zijn, metaal werd te gevaarlijk geacht. De houten scheppen staken echter slecht in het zand... Oude autobanden waren buiten ook een succes, zelfs een band van een Gadobus gaf nog diverse mogelijkheden en dat ding was zwaar! De kinderen moesten dan echt samenwerken. Er is gelukkig nooit een ongeval mee gebeurd.

Werknemers van de gemeente zorgden ervoor dat het schoolplein er netjes uitzag. Als de kinderen op school kwamen en deze mannen waren al bezig werden ze begroet met de woorden "Gemainte". Tijdens het buitenspelen werd bijvoorbeeld Lode Bok begroet. Deze maakte graag een praatje, echter als Jan Neuze langs kwam, toonden de kinderen geen belangstelling. Het schoolplein was deels betegeld, het grootste deel was zand. Op een zeker moment graaft een poes een kuiltje en doet een plasje. "Kijk nu eens" zeg ik, "de poes gebruikt ons schoolplein als wc!" "Ja", zegt Pieter, "maar hij doet het deksel er wel weer op." Eén van de kinderen kwam eens vertellen tijdens een kringgesprek wat het op de radio had gehoord. "Juf, onze radio zei:" "Ja" zeiden meerdere kinderen verbaasd, "dat zei onze radio ook!" Een ander kind vertelde tijdens zo'n gesprek dat hij bij zijn moeder had geslapen. "Wat gezellig!", was jufs antwoord. Maar het kind wilde ook nog even kwijt, dat dit was omdat papa en mama ruzie hadden gehad. 's Middags kwam papa zijn kind ophalen. Hij had een blauw oog... Als juf de man later nog eens tegenkwam moest ze altijd lachten en denken aan het kringgesprek.

Herfst 1962.

Bovenste rij: Sia Fokkens, Jan de Best. ? Benny Hekert, ?

Jan Egbert Schrage, Tineke Por, ? Jacky Hazewinkel.

Tweede rij: ?, Ina Meertens, Gerry Wielsma, Egbert de Muinck Keizer, Heleen Ouderkerk, Rudolf Rijkens, Lily Swart, Hendrik Watermulder, Johanna Oosterveld, Dirk Aedsge Buiskool.

Derde rij: Reineke Smit, Anno Wielsma, Anneke Ouderkerk, Juf Verver, Alida Seip, Ina Bos, Michiel Vos, Josiena (?)

Boswijk, ?, Harry Tepper.

Voorste rij: Frits Lutterop, Henk Tingen, Geertje Niemeijer, ?, Lineke Sijbring, Hendrik Veenstra, Louis Kok, Jaap Dost.

Zelfde plaats, andere foto (16)

Gerrit Stuut

Sappemeer

Winschoterdiep nabij de Slochterstraat. Foto 1925.

De foto toont op de voorgrond het Winschoterdiep met Molenhooghout nabij de Slochterstraat omstreeks 1925. De foto is in westelijke richting genomen met links op de voorgrond een gedeelte van de Zuiderstraat. Geheel rechts op de foto is het pand van juwelier Kollee te zien, later was hier de drogisterij van Schaaphok gevestigd. Links hiervan, staande op de hoek van de Noorderstraat en de Slochterstraat, bevond zich modemagazijn Klein; omstreeks 1935 is dit pand afgebroken tijdens de reconstructie van de Slochterstraat. Rechts van het hooghout is nog een gedeelte van één van de villa's van de dames Bakker zichtbaar. Later waren hierin achtereenvolgens Huize Edzes, tijdens het begin van de Tweede Wereldoorlog het distributiekantoor en tenslotte het Centrum Theater gevestigd. Tijdens de laatste fase van de oorlog waren de Duitse bezetters in het pand gelegerd; direct na de bevrijding waren dat de Canadese soldaten. Voordat het pand is verbouwd tot bioscoop heeft het nog dienst gedaan als filiaal van de kantoorboekenfabriek Atlanta.

Onder het hooghout zijn van rechts naar links te onderscheiden de tweede villa van de dames Bakker, waarin onder andere de gymnastiekleraar Lambers en de familie Willem Pol (slager) hebben gewoond; later was hierin aan de oostzijde de kapsalon van Beerta en aan de westzijde de kleermakerij van Limberger gevestigd. Vervolgens zien we het gemeentehuis en tenslotte het winkelpand van sigarenmagazijn Hommes, later chocolaterie Stuut. Voor het hooghout is een schip, geladen met turf, gelegen. De stroschepen liepen ter hoogte van het Molenhooghout vaak vertraging op door een te hoge lading op het schip of door een te hoge waterstand in het kanaal.

Sappemeer
Winschoterdiep nabij de Slochterstraat. Foto 2006.

Gezicht Noorderstraat in westelijke richting ter hoogte van de Slochterstraat. Rechts op de foto de drogisterij van Petra Middel, voorheen Hooiveld en Schaaphok. Vervolgens zien we de ingang van de Slochterstraat, het appartementencomplex “Noorderborgh” voorheen bioscoop “Centrum Theater”, het woon/-winkelcomplex, waarin voorheen onder andere kapsalon Beerta was gevestigd, het voormalig gemeentehuis met als huidige bewoner tandarts Eerelman en tenslotte het winkelpand van modehuis Londeman (voorheen chocolaterie Stuu). Na de demping van het Oude Winschoterdiep staan zowel de noordzijde als de zuidzijde van het gedempte kanaal bekend als Noorderstraat. Het gedeelte van het Oude Winschoterdiep, gelegen tussen de Bonthuizerbrug en de Borgercompagniesterbrug is in 1971 gedempt; het gedeelte tussen de Borgercompagniesterstraat tot de grens met Zuidbroek in 1981.

Collectie: G.J. Stuu nr. 226/22a

Het Bontehuis bedreigd

Een markant pand met een rijke geschiedenis (2)

Teade Smedes, met dank aan Henk Booy, Harm Jan Frese, Henk Hartog en Janny Tulp-Wolthuis

De periode 1908-1955

De familie Groeneveld betrok echter het nieuwe Bontehuis al in de zomer van 1908. Het schilderwerk e.d. was toen nog niet klaar. Reemt Folkert Groeneveld leidde zijn zaak in slipjas, wat het hotel een deftige uitstraling gaf. Soms vroeg hij een schipper om een boord om te doen, zodat deze zich beter in zijn zaak kon vertonen. Ook had de familie het nodige personeel in dienst, waaronder een koetsier voor de stalhouderij en rijtuigverhuurderij.

In 1913 trouwde de oudste zoon Luppo met Jantje Marie Mulder. Zij vestigden zich in een naast het hotel gelegen woning aan de toenmalige Zuiderstraat. Luppo werd aanvankelijk kweker. De jongste zoon Folkert bleef ook na zijn huwelijk met Hillechien Lammers in 1923 in het hotel wonen. Vader Reemt Folkert, die sinds 1916 weduwnaar was, bleef bij het jonge stel inwonen. Folkert neemt dan voornamelijk de stalhouderij en rijtuigverhuur op zich, terwijl zijn vader zich nog met het cafébedrijf bezig houdt. Na het overlijden van Reemt Folkert Groeneveld in 1930 is het zoon Luppo Groeneveld die de nieuwe hotelhouder van het Bontehuis werd. Daarnaast bleef hij het beroep van kweker uitoefenen. Samen met zijn vrouw en hun kinderen Jetta en Johannes vestigde hij zich in het Bontehuis. Broer Folkert betreft dan met zijn gezin de naast het hotel gelegen woning aan de Zuiderstraat. Hij richt zich dan vooral op de stalhouderij en rijtuigverhuur. Hoewel er wel een koetsier beschikbaar was, werd hiervoor de hele familie ingezet, zowel de beide zonen van Folkert Groeneveld, Reemt en Poppo, als de zoon van Luppo Groeneveld, Johannes en zelfs diens dochter Jetta, maakten wel eens ritten.

Vanaf de jaren dertig breken er voor het familiebedrijf moeilijke tijden aan. De economische crisis doet zich gevoelen en de concurrentie is groot. Na het gereedkomen van het nieuwe Nutsgebouw in het Oosterpark (1931), verdween de vestiging van de Nutsspaarbank uit het Bontehuis. Wel werden er op grond van de crisiswetgeving door de Plaatselijke Bureauhouder (tot na de oorlog) zitting gehouden.

Ook miste de oorlog zijn effect niet op de exploitatie van het Bontehuis. De bezetter kwam met maatregelen, zoals de instelling van een spertijd, beperking van het vergaderrecht en verduistering. Bovendien werd het distributiesysteem uitgebreid en sterker voelbaar. Verenigingen gingen een “slapend” bestaan leiden. Kortom de klandizie verminderde. De familie Groeneveld had ook de beschikking over een auto. Aanvankelijk was het een Pictard Pictet, later is er nog een Opel geweest.

Bron: H. Booy, Sappemeer.

Caféhouder Luppo Groeneveld en Derk Wever in het midden van de jaren dertig in de gelagkamer van Het Bontehuis aan de Zuiderstraat, later Kees de Haanstraat nr. 1.

De rijtuigverhuurderij van broer Folkert, die zijn koetsen in de grote schuur achter het Bontehuis had staan, beleefde in de oorlog daarentegen een opleving. Oorzaak was de vordering van motorvoertuigen en het gebrek aan benzine.

Aan het begin van de oorlog werd het gezin Freerk Wolthuis en zijn vrouw Jetta Groeneveld min of meer gedwongen hun intrek in het Bontehuis te nemen. Hij was een zoon van een schipper en had voor de oorlog de kustvaarder “Doggersbank” bij Bodewes Scheepswerven laten bouwen. Samen met zijn vrouw, de dochter van de genoemde caféhouder Luppo Groeneveld, maakte hij daarmee reizen naar Scandinavië.

Tijdens de mobilisatie, kort voor het uitbreken van de oorlog, werd hij, terwijl hun schip zonder vracht en bestemming in Stavoren lag, gesommeerd onder de wapens te komen. Uiteindelijk moest hij het schip verkopen. Tijdens de bezetting had Freerk met het motorbeurtschip van zijn vader gevaren.

Aan het eind van de oorlog werd het Bontehuis deels door de Duitsers gevorderd. Vlak voor de bevrijding werd de dicht bij het pand gelegen Bonthuizerbrug opgeblazen. Hierbij werd het Bontehuis zwaar beschadigd.

*Het Bontehuis in 1948. De sporen van de oorlogsschade zijn nog duidelijk te zien.
Bron: Fam. Tulp-Wolthuis, Sappemeer.*

Na de capitulatie voer Freerk Wolthuis als “zetkapitein” en werkte hij waar nodig mee in het café- en hotelbedrijf van zijn schoonvader Luppo Groeneveld. In 1947 kwam Luppo Groeneveld te overlijden waarna zijn weduwe Jantje Marie Groeneveld de nieuwe eigenaar werd. Rond 1950 nam Freerk Wolthuis Het Bontehuis van zijn schoonmoeder over. Het hotel werd het jaar daarop door hem gerenoveerd.

In het begin van de jaren vijftig bleek er voor de stalhouderij van oom Folkert Groeneveld geen toekomst meer te zijn, zodat in 1954 de paarden en rijtuigen werden verkocht.

Ook bleek Freerk Wolthuis geen geboren hotelhouder. Uiteindelijk werd Het Bontehuis omstreeks 1954/1955 aan de familie Zwaneveld verkocht. Dit betekende wel dat de familie Groeneveld na een eeuw niet langer de scepter op deze locatie zwaaide.¹

Herinnering van Janny Tulp-Wolthuis aan Het Bontehuis (1940-1955)

In het midden van de oorlog 40-45 ben ik geboren. Van deze oorlog weet ik mij weinig meer te herinneren. Het schijnt dat ik verboden liedjes zong en danste om de stoelen van Duitse militairen, die onze zaak begin 1945 in bezit hadden genomen. Met name de gelagkamer van het café en een deel van de bovenverdieping, dat als slaapzaal werd gebruikt, was gevorderd. Naast ons huis, aan de oostkant, stond een grote mobiele veldkeuken van het Duitse leger. Vêél later heb ik gehoord dat de Duitsers het een “Goulasch-kanone” noemden. De groep Duitsers bestond uit ongeveer 50 mensen. In feite waren het geen echte Duitsers maar Oostenrijkers, die “oorlogsmoe” waren en op doortocht naar het

*Trouwstoet op de Noorderstraat met de rijtuigen van de stalhouderij van het Bontehuis ter gelegenheid van het huwelijk van F. van der Werff en M.G. Haverkort in 1948. Op weg van het gemeentehuis van Sappemeer naar de Sint Willibrorduskerk.
Bron: Mevr. M.G. van der Werff, Sappemeer.*

oosten. Er waren ook twee vrouwen bij die een groot deel van de dag besteedden aan het bereiden van eten. Onze opa Luppo Groeneveld had niets meer te vertellen in zijn “Wirtschaft”. In maart 1945 zijn de militairen vertrokken op weg naar hun “Heimat”.

Tegen het einde van de oorlog, op 13 april 1945, is de Bonthuizerbrug door de Duitsers opgeblazen. Mijn moeder is toen met broer Jan (geboren in 1940) aan de hand, met mij in de kinderwagen en een geitje er aan vastgeknoopt, naar het einde van de toenmalige Stationsstraat (later Kees de Haanstraat) gelopen. We werden opgevangen door de familie Berend Rijkens en diens vrouw Aukje Sap, een vriendin van mijn moeder. Het Bontehuis liep grote schade op en werd in 1951 door een timmerbedrijf gerenoveerd.

In het café (opa Luppo had het altijd over “De Jachtweide”) mochten wij kinderen niet komen. Deden we het toch, dan smeed opa een slof in onze richting. Opa Luppo zat altijd bij de grote Belgische kachel (merk Godin), met zijn rugzijde naar het Winschoterdiep gekeerd en tegenover hem een spiegel waarin hij alles kon zien wat zich op de weg en in het Winschoterdiep afspeelde. Grootvader is in 1947 overleden, slechts 61 jaar oud.

In een voorkamer is destijds de vereniging “Het Plaatselijk Nut” begonnen met de z.g. “Nutsspaarbank”. Achter een gewone houten kastdeur was een enorme brandvrije kluis verborgen. Deze ruimte is tot 1930 in gebruik geweest, want in dat jaar verrees het z.g. “Nutsgebouw” in het Oosterpark.

Het Bontehuis beschikte over een eigen servies dat in opdracht van Reemt Folkert Groeneveld was gemaakt. Naast de tekst "HOTEL HET BONTE HUIS" stonden ook de initialen "R.F.G." van de opdrachtgever er op afgebeeld.

Bron: Fam. Tulp-Wolthuis, Sappemeer.

Op de eerste verdieping waren twee zalen en nog enkele privéruimten. De "grote zaal" was voor vergaderingen en uitvoeringen van allerlei verenigingen en clubs, zoals de plattelandsvrouwen en zangverenigingen. Ook diverse middenstandsorganisaties maakten er gebruik

van. De kleine zaal is jarenlang verhuurd geweest aan het Ministerie van Landbouw. Daar hield op grond van de "crisiswetgeving" uit de jaren dertig, tot ver na de oorlog de Plaatselijke Bureauhouder zitting. De Bureauhouders waren de heer Jan Alsema uit Hoogezaand, de heer Berend Veenhuizen (zoon van de bekende aardappelweker G. Veenhuizen) en zijn assistent de heer Henk Baas.

Op de tweede verdieping waren de hotel- en personeelskamers. Van de hotelgasten weet ik mij nog te herinneren, dat het o.a. monteurs van "Werkspoor" uit Amsterdam waren, werkzaam bij scheepshellingen, om bij ons te overnachten.

In een grote schuur, gebouwd in 1785 en afgebroken in 1954, stonden de paarden en diverse koetsen, die meest voor "rouw" en "trouw" werden gebruikt. Wanneer de paarden voor de lijkwagen werden gespannen, kregen ze een zwart kleed over met een pluim op het hoofdstel. Voor school- en personeelsreisjes waren er twee brikken die "Jan Plezier" werden genoemd. Prachtig vond ik de trouwkoets met zijn pluche bekleding en een bloemenvaasje en een spiegeltje. Helaas is alles van de stalhouderij, na een openbare verkoping in 1954, verkocht.

De periode 1955 - heden

In februari 1955 vestigden zich naast de nieuwe eigenaar Trijntje Hendrik Zwaneveld ook zijn ouders en oudere broer in het Bontehuis. Zwaneveld senior was groentehandelaar (later paardenhandelaar) en caféhouder aan de Kleinemeesterstraat. Het Bontehuis had nu niet langer de functie van hotel. Maar bleef wel een horecagelegenheid en wel een café. In plaats van een restaurant werd het een cafétaria. De bezoekers keken aanvankelijk nog vanuit de grote ramen van het café uit op het Winschoterdiep.

Met de demping van het diep verdwenen ook de schippers die in het café kwamen om te telefoneren, een borrel te drinken of om een hapje te eten. Kort na zijn huwelijk in 1957 met Cornelia Snippe verliet Trijntje Hendrik Zwaneveld het café en vestigde zich in Appingedam. De overige familieleden bleven het café draaiend houden. Ruim een jaar later betrok hij met zijn vrouw opnieuw het Bontehuis om zich vervolgens weer in

*Impressie van het schoolfeest (gehouden op 28 juli 1937) van de lagere school aan de Stationsstraat.
Collectie: Familie J. Smid, Hoogezand.*

Appingedam te vestigen. In de periode 1962-1969 bewonen Trijntje en zijn vrouw wederom het Bontehuis, waarna ze naar Groningen vertrekken. Gedurende deze tijd verlieten zijn ouders en ook zijn broer (die ook met tussenpozen het café bewoond had), het pand. Hoewel de familie Zwaneveld niet meer in het Bontehuis woonde, bleven ze wel eigenaar van het pand. Ze verhuurden het in 1969 aan de familie Geerdes, die vervolgens de nieuwe uitbater van het Bontehuis werd.

Kort nadat zij de exploitatie van het pand ter hand genomen hebben, werd het Bontehuis geheel wit geverfd. Ook werd het Winschoterdiep spoedig gedempt. De familie Geerdes zal het pand tot 1984 beheren en bewonen. Eigenaar bleef Trijntje Zwaneveld. Het Bontehuis werd daarna van café en cafetaria een casino en deed alleen dienst als bedrijfsruimte.

In de jaren negentig van de twintigste eeuw was het opnieuw een café. Exploitant hiervan werd de familie Klunder. In deze jaren raakt het pand in een slechte staat van onderhoud. Rond het jaar 2000 kreeg het pand een verfbeurt en werd wat klein onderhoud verricht. De laatste jaren is op de begane grond van het Bontehuis een café en cafetaria gevestigd. Op de bovenverdieping bevindt zich het Griekse restaurant “Akropolis”.

*Het geheel wit geverfde Bontehuis, omstreeks 1972.
Collectie: Gemeentearchief HS*

Sloop?

Inmiddels was Vastgoed Investment Groningen (VIG) de eigenaar van het pand geworden. Voor het gebouw aan de Kees de Haanstraat is in december 2007 bij de gemeente een slooppaanvraag binnen gekomen. Gelukkig is het gemeentebestuur zich bewust van de grote cultuur-historische waarde van het bouwwerk. Het opnemen van het Bontehuis op de lijst van monumentale panden in Hoogezand-Sappemeer zal naar wij hopen leiden tot het behoud van dit markante pand.²

¹ Inlichtingen van H. Hartog, die hiervoor in het RHC Groninger Archieven (RHCGA) geraadpleegd heeft: Toegang 1605, Oud archief gemeente Groningen 1594-1815, inv. nr. 81 (van 1660-1740) en inv. Nr. 83 (van 1741-1815); Toegang 1399, inv. nr. 8483 ev. (van 1816-1915, met hiaten); Toegang 1468, Archief van het Veenkantoor, inv. nr. 138/1 t/m 138/14 (vanaf 1691).

¹ RHCGA, Toegang 1468, inv. nr. 149 (kopie in studiezaal).

¹ RHCGA, Toegang 1605, inv. nr. 1328r, deel 1 fol. 139. Inlichtingen: H.J. Frese Kiel-Windeweer.

¹ Inlichtingen van H. Hartog. Zie ook: Henk Booy, "Wonen aan de Kees de Haanstraat, voorheen Stationsstraat", in: Jubileumuitgave Pluustergoud 1992-2002 (Hoogezand-Sappemeer 2002) 67-70. Vergelijk: RHCGA, toegang 1605, inv. nr. 1328r, deel 3. Aktes beleden en geregistreerd op 6-1-1721 en 23-5-1721.

¹ RHCGA, Toegang 1605, inv. nr. 1328r, deel 5.

¹ Vergelijk: RHCGA, Toegang 105, Notarieel Archief, inv. nr. 21.

¹ Leonard Smit, Oud Hoogezand en Sappemeer in woord en beeld (Hoogezand-Sappemeer 1975) 102.

¹ RHCGA, Toegang 105, inv. nr. 21.

¹ Beroep: RHCGA, Provinciale Groninger Courant, bijvoorbeeld: 29-01-1819 en 9-2-1819. Achtergrond Derk Jans Hoen/Maria Aurelia Middendorp: Gemeentearchief Hoogezand-Sappemeer (GAHS), Archief Hoogezand (AH) 1798-1930, huwelijksakte 1815: M. Hillenga ed., Boerderijenboek Oude Groningse Veenkoloniën (Groningen 2000) 132.

¹ Verkoop/Aankoop: RHCGA, Toegang 105, inv. nr. 30. Lening koopsom; zie hiervoor verwijzing in: Toegang 106, Notarieel Archief, inv. nr. 12, akte nr. 25.

¹ RHCGA, Provinciale Groninger Courant: 19-01-1819 en 29-01-1819.

¹ Winkeliers: GAHS, Archief Sappemeer (AS) 1811-1930, huwelijksakte van dochter Sientje Hooites Gnodde 1824, akte nr. 17 (22-09-1824). Rosmolen/vestiging als tapper te Martenshoek: RHCGA, Toegang 106, inv. nr. 12, akte nr. 25. Overlijden Martje Jans de Wit: GAHS, AS 1811-1930, overlijdensakte 1825.

¹ Verkoop 1830: Noot nr. 12 (Toegang 106, inv. nr. 12, akte nr. 25). Vestiging Kiel-Windeweer: inlichtingen H.J. Frese; vergelijk GAHS, AS 1811-1930, inv. nr. 521 (hoofdelijke omslag) en AH, inv. nr. 715-791. Verhuur aan H.B. Meiring en J.M. Middendorp: GAHS, Archief Sappemeer 1811-1930, Volkstelling 1830 en inv. nr. 521 (hoofdelijke omslag).

¹ GAHS, Archief Sappemeer, 1811-1930, inv. nr. 539.

¹ Ondehandse akte 1836: hierna wordt verwezen in: RHCGA, Toegang 105, inv. nr. 96. (akte 21-02-1855). GAHS, Archief Sappemeer 1811-1930, overlijdensakte gemeente Sappemeer van H.B. Meijeing (dagloner en tapper) 14-06-1839: Volkstelling 1840 en 1849 (inv. nr. 572). Info H.W. Meursing: Ger Blijham en Wicher Kerkmeijer, Nieuw van de bijl. Driehonderdvijftig jaar scheepsbouw langs het Winschoterdiep 1650-1999 (Hoogezand-Sappemeer 1999) 79-80.

¹ Info Meursing: Ger Blijham en Wicher Kerkmeijer, Nieuw van de Bijl., 79-80. GAHS, Archief Sappemeer, Bevolkingsregister 1850. Vergelijk: Volkstelling 1849 (inv. nr. 572). F. Alons, Op zoek naar de wóddels. Een genealogisch onderzoek van de familie Alons (zp 1995) 35-36.

¹ RHCGA, Toegang 105, inv. nr. 96. (datum akte 21-02-1855)

¹ Spaarbank en leesbibliotheek moeten al in 1842 zijn opgericht. In 1923 hield de spaarbank elke laatste maandag van de maand kantoor in het Bontehuis: Inlichtingen Harm Jan Frese.; RHCGA, Volksblad voor Oost-Goorecht en omstreken, 4 feb. 1872; M.M. Rietveldt, 'De Maatschappij tot het Nut van 't Algemeen in het bijzonder te Hoogezand-Sappemeer' in: Pluustergoud nr. 11 (mei 2000) 42-47; zie ook: Archief familie Tulp-Wolthuis: bestek en voorwaarden hierin vermelding dat de in het oude Bontehuis aanwezige kluis naar het nieuwe Bontehuis moest worden overgeplaatst, (laatste blz). Houtboeldagen/vakensmarkt: zie inlichtingen H.Booy en eigen kran-tenonderzoek. Vertimmering: GAHS, AS 1811-1930, inv. nr. 176 (ingekomen stukken); zie ook kadastrale legger Sappemeer.

¹ Overname 1885: GAHS, AS 1811-1930, inv. nr. 608. Eigenaar: RHCGA, Toegang 106, inv. nr. (akte 1907)

¹ GAHS, Archief Sappemeer 1811-1930, inv. nr. 204 (bevat o.a. bouwtekening) en inv. nr. 39.(B&W notulen); zie ook: Archief familie Tulp-Wolthuis (bevat o.a. bestek en vergunning).

¹ GAHS, Archief Burgerlijke stand en Bevolkingsregisters e.d. en inlichtingen familie Tulp-Wolthuis.

¹ Staphan Göbel, 'De wereld zien vanuit het Bontehuis' in: Dagblad van het Noorden, maandag 13 augustus 2007, p. 13. Aanvraag slooovergunning (11-12-2007): Regiokrant 19-12-2007.

Cultuur en ontspanning op de HBS (1965 - 1970)

Wiekó Smit

Als 13-jarige maakte ik mijn entree op de HBS aan de Noorderstraat in Sappemeer (de oudste Aletta Jacobsschool van 1868). Opeens stapte je in een andere wereld.

De oudere jongens gingen gekleed in een grijze broek en blauw colbert. Veel jongens van instituut Hommes hadden meer van de wereld gezien dan menig docent. Door gesprekken met hen leerde je verder te kijken dan het eigen kringetje. Velen van hen kwamen uit de Randstad, China, de Antillen of Afrika enz. Met hen kwam ook die wereld dichterbij omdat ze erover vertelden.

Aanvankelijk veranderde er nog niets. De schoolfeesten in 1965 hadden waarschijnlijk hetzelfde verloop als 10 of 15 jaar eerder.

'The New Dalton Jazzband' luisterde de schoolfeesten op en docenten en leerlingen speelden gezamenlijk een toneelstuk. In de hoofdrol speelde de nieuwe rector de heer Mabelis en ook de heer Lenzen was een goede acteur. Jack Koning was een leerling die uitstekend kon toneelspelen.

Conciërge, de heer Kruse en amanuensis de heer Luurtsema bouwden samen met leerlingen decors en de conciërge was tevens grimeur. Een toneelstuk dat ik mij herinner ging over de schilder Frans Hals. Na afloop werd er gedanst. Jongens in een net pak of combinatie en meisjes in een 'zondagse' jurk of avondjurk.

Langzamerhand kwam er vraag naar andere muziek en andere toneelstukken. Zo werd er een modern Sinterklaasfeest georganiseerd. Het celibaat was opgeheven en Sinterklaas (de heer Schutter) had in zijn gevolg ook zijn zoon (Robert Jan Bos), compleet in een klein Sinterklaaspak. De avond verliep op een manier waar Wim T. Schippers (bekend van VPRO tv-series als "Waldolala") zich helemaal bij op zijn gemak zou hebben gevoeld. Geleidelijk gingen meer jonge docenten zich met de schoolcultuur bemoeien. De heren De Wit en Van Wissen samen met mevrouw Bakker hielpen ons met cabaret. Meneer Voorzanger nam de decorbouw voor zijn rekening. De repetities waren in Struvé of Parkhotel en de sfeer was voor vrienden onder elkaar, zij het dat er in het vriendenclubje wat leeftijdsverschil was.

Leerlingen die deel uitmaakten van de cabaretgroep waren Agnes Brons, Suzan Stubbe, Joan ?, Roelf van Biessum en Paul Lenzen. De muzikale omlijsting werd verzorgd door Wim Rijkens, Willem de Vries, Donald Elzas (de partner van mevrouw Bakker) en ondergetekende.

In Amsterdam was de Maagdenhuisbezetting en in Parijs was de Sorbonne bezet. Op het Aletta Jacobs was een nieuwe scheikundeleraar (meneer Van der Valk) begonnen. HBS-A had wel scheikunde, maar deed daar geen examen in. De meeste leerlingen in deze afdeling liepen dan ook niet over van ijver voor dit vak. Geheel handelend naar de tijdgeest gaf de heer Van der Valk zijn leerlingen inspraak. Hem werd gevraagd hoe "de pil" nu precies

werkte en hoe die geproduceerd werd. De rector verbood hem dit uit te leggen en meneer Van der Valk werd uiteindelijk geschorst.

Het was een gemeentelijke school en dus gingen de leerlingen in een protestoptocht tegen de schorsing naar het gemeentehuis. De optocht leidde ook langs 'het Nieuwsblad' (plaatselijke krant), daar hadden ze de spandoeken niet goed kunnen ontcijferen, want de krant kopte in de volgende editie: "SCHOLIEREN EISEN DE PIL". In werkelijkheid was het een spandoek met de structuurformule van de pil. Beide zaken zijn nu doodnormaal, maar toen was het revolutionair. Op zaterdag gingen we in de pauze bij boekhandel Roukes o.a. Vrij Nederland kopen, want de schorsing was ook landelijk nieuws. Deze kranten namen we mee de school in en werden soms met docenten besproken.

Er kwam nu ook een schoolparlement en de onder- en bovenbouw werden gescheiden. Er werd besloten dat er andere muziek moest komen op de schoolfeesten. Maar dit werd getroffen door een veto van rector Mabelis. Vele scholieren hadden op slag hun vertrouwen in het parlement verloren en weigerden nog zitting te nemen. Vermoedelijk heeft de heer Mabelis zich toch laten overhalen en toestemming gegeven voor een beatavond, maar mogelijk is het buiten hem om gebeurd. Op de bewuste avond stuurde hij de leerlingen en band al na enkele nummers naar huis (*zie Pluustergoud nr. 27 The Rakes*).

Ook op Aletta Jacobs werd een poging tot bezetting gedaan. Wat de aanleiding was weet ik niet meer. Opstandige leerlingen stonden buiten te joelen. Binnen zaten de meer gezagsgetrouwe leerlingen opgesloten door de leiding. Zoals wel vaker in dit land begon het te regenen en de opstandelingen vertrokken naar de ULO-scholen. Een telefoontje was voldoende om ook daar de leerlingen op te hokken en zo mislukte de bezetting.

Meneer Voorzanger had de kolenkelder omgetoverd in een eigentijds jeugdhonk. De wanden waren onder zijn leiding door leerlingen beschilderd met allerlei fantasiebeesten en veel planten en bloemen (flowerpower). Deze ruimte werd gebruikt voor klassenavonden en bandjes repeteerden er. In één van die bandjes, genaamd "Ill Bread" speelde ik basgitaar. Verder speelden Wim Rijkens, Willem de Vries, Gerard Woldhuis en Albert Heininga er in. We traden vooral op op klassenavonden en feesten van de onderbouw. Toen de al zeer bekende Groningse band Soultion op een schoolfeest speelde in Struvé, speelden wij in het voorprogramma. Op ons repertoire stonden vooral R&B nummers. Bij de bezoeken de leerlingen waren spijkerbroeken en schipperstruien nu in de mode geraakt. Lang haar was bijna verplicht. De eerste langharigen (o.a. Willem de Vries) werden enkele jaren eerder door de rector nog naar de kapper gestuurd. Op papier was er ook reeds een fusie geweest tussen de beide Mulo-scholen en de HBS, maar ieder zat nog in zijn eigen gebouw. Iedere school had ook zijn eigen cultuur al mochten we nu wel meisjes vragen van andere scholen voor de schoolfeesten. Op de HBS zaten veel meer jongens dan meisjes. In 1970 verliet ik de HBS en ging naar de Analistenschool. Terugkijkend op bovengenoemde periode was het een tijdperk van grote veranderingen. Het was een revolutionair tijdperk, maar dat zie je als puber niet. Zo werd in Hoogezand-Sappemeer mee geschreven aan de geschiedenis van de roemruchte jaren zestig. Je leeft bij de dag en bent blij met elk verzetje.

Tot slot dan nog zo'n verzetje waar één van de redacteurs van dit blad bij betrokken was. Door een roosterwijziging moesten we één dag in de week om 8 uur op school zijn. Wij leerlingen vonden dat veel te vroeg en besloten in pyjama naar school te gaan. Het Nieuwsblad v/h Noorden had lucht gekregen van deze actie en stuurde een verslaggever en fotograaf. En zo haalde geschiedenisdocent de heer Jonker met zijn klas, allen gekleed in pyjama, de krant. De rector ijsbeerde getergd over de gang en moest niets hebben van deze ludieke actie. Hij had de tijdgeest nog niet begrepen en zou spoedig vertrekken.

Stelmokkerij van Smid in Wolle

Henk Puister

Op n koaterge zundagmirreg, t is miesderg van nattens boetendeure, zit k achter mien bero in koamer. k Dou nou greep in rechter loa en heb plakbouk te pakken van mien moe. Zai overlee vrij onverwachts in zummer van 1998. Vaalt n kraandeknipssel op grond. Moeke bewoarde alles. Wat votgooien kon aaltied nog, was heur zeggen.

Nijsblad van 6 december 1984 meldt: Malle Jan vervoert meterslange beuk. Op ploetje zai k n vrumd middel van vervoer dij n vrezelk laange boomstamme mitnemt op sjaauw. Mor boomstamme bliekt dus n beuk te wezen mit n lengte van mor laifst vatten meter. Wat zegt dikke woordenbouk veur Grunneger toal van Kneels ter Loan? Maal Jan is n gekke, n onwieze of n guut. Zegswieze is: Hai slagt der in om as Maal Jan maank hounder. Aander betaiken van maalan is: n azze mit twij hoge roadens en n dizzelbome, bestimd veur t votbringen van bomen. Ding kin ook n bakkerskare wezen tussen twij hoge roadens.

“Maal Jan! Maal Jan! Sliep uut!”

“Schelden, schelden dut nait zeer! Pak mie den. Krigst mie lekker toch nait!” “Kom ais hier, jong, ast duurst. Zel k die van de bok dreumen loaten!”

k Loop as kwoajong mit mien kammeroadjes van Börgmeester van Roijenstroade west over Woldweg richten Walstraschoultje. Onderwegens komen wie jonges tegen van Wolle (Kropswolle). Jan Medendörp, mit zien open gezichte, staait kerelachteg in zien blaauw overalltje veur stelmoakerij van zien opa. Hai het haanden in buutsen. In mien neuze krieg k lekker roek van holt.

Den goa k wieder en lees kraandeknipssel aandachtig. n Vattien meter laange beuk uut Laarwoud bie Zuudloaren wordt op n olderwetse menaai, mit n maalan dus, overbrocht noar Kropswolle. Doar perbaaiert Jan Medendörp, in t doagelks leven automonteur, d’olle stelmoakerij van zien opa in ere te holden.

Vrougerjoaren zol dizze beuk verwaarkt worden tot holten raive (geraidschop) veur boeren. Mor beuk wordt in in de historische holtzoagerij aan de Woldweg verzoagd tot apporteerblokken veur n hondendressuurklup. Dit gebeurt omdat beukenholt kostboar holt is van hoge kwaliteit en t splintert nait.

k Zit in vaarde klazze. Tied krypt. Opletten kost mie slim veul multe. Van stoefbie komt n lewaai as n oordail. Stelmoaker Smid het t op zin en beukt der in om as n grode. Was k mor bie hom in zien waarkploats, den zol k hom aalgedureg n haandast helpen kinnen. Wat vaastholden bevobbeld, of rommel bienkaander vegen. Alles beter as dizze stoere rekensommen oplözzen. Mor k mout leren en mien best doun. Noar ambachtsschoule wil k ja nait om n vak te leren. Haanden stoen mie, net as mien kop, allenneg mor naoar speulen en juchtern.

Meester woarschaaugt haalf serieus tegen aine van: “Hoofd bij het bord. Anders bereik je niets in de maatschappij. Wat wil je later worden, jongen. Vliegenvanger op een sneltrein? Meer zit er voor jou niet in als je zo doorgaat.” Meester glimlaagt. Schier grappie. Laive meester, dij kaalme, geduldege meester Abbingh van daarde- en vaarde klazze.

As k in huus bin den vlogt mie t soms morzo aan en begun ik n spannend verhoal te verzinnen. Den kin mien pënne mien gedachten mor zuneg bieholden.

“Zolst nait es noar boeten tou goan, Henkie en zörge dast wat kleur op waangen krigst? t Is nou nog mooi weer. In huus zitten dat kinst nog laank genogt doun mouten”.

“Stil nou even, man. Nou bink der uut. Nou wait k nait meer wat ik opschrijven wol. Da’s joen schuld! Maal mins!” “Ho, ho, ho. Zo kin t wel weer, nait”.

In 1928 begunde jongkerl Jan Smid as woagenmoaker in Wolle. Was waark in overvlood in dizze boerenstreek. Hai muik onder meer boerenwoagens, aaiden (eggen), saaisbomen (kromme stoalen mit twij haandvatten woar saaize aan vaastzit), woagenwielen, stoalen veur vörken en schoppen, koaren, wupkoaren, vlegels, pompen, koepen, vringen, körtom alles dat men mor moaken kon veur t boerenbedrief.

Noa Twijde Wereldoorlog wuiren minskrachten aal meer vervongen deur mesienes en dat zörgde veur minder waark. Dou ging stelmoaker Smid veur scheepsbauw an de slag en hai muik onder aandern “kielen” en “vriefholten”(wrijfhouten). Mor deur de komst van plestik mos e uutkieken noar wat aans. Smid kochde n zoagerij veur t zoagen van bomen, veur aigen gebruek mor ook veur aandern.

In 1980 kochde zien klaainzeun Jan Medendörp de zaak van zien opa mit de bedoulen t olle bedrief in ere te holden en der zo of en tou in te aarbaiden. Jan was destieds 24 joar, mor dou hai n lutje jonkie was zagst hom aaltied in zoagerij van opa. Hai was der nait vot te sloagen. Waarken in stelmoakerij was Jan mit brijslaif (papplepel) ingeven. Toch wui hai gain stelmoaker, mor automonteur. t Bloud krypt woar t nait goan kin. Jan kin ale mesienes bedainen en as der wat aan mekaaiert moakt hai ze zulf weer kloar. Mit zussie Jellie mag Jan groag proaten over de tied dou zai mit opa bomen tot bos uut hoalen gingen.

Jan wil t huus opklandern om der in wonen te goan, mor t bedrief wil hai intakt holden en hai wil zok uut laifhebbelij bezegholden mit stelmoaken. In 1983 is t paand zo’n 80 joar old. Jan wil t nait verkopen. Hai het t familiebezit in zien haart sloten.

Joaren en joaren hebben verbiegeangers bomen om t huus tou liggen zain kind. Zai liggen der nog, al binnen ze wat verweerd. De maaljan vuil aaltied t mainste op. Opa Smid het hom zulf moakt van n olle drekwoagen uut Stad. Jan Medendörp is aan loop en geven de maaljan n grondege opknapeurt. Körtsleden binnen iesdern houpels weer om de wielen moakt. Dit dee smid Joager in Kiel (Kielwindeweer). Vrouger was der vlakbie stelmoakerij n smid, mor dij is ook tot dörp uut verdwenen, zo zegt kraande in 1984.

Houpels worden hait moakt deur middel van n törfvuur. Houpel is klaainer as t wiel en deur hom hait te moaken zet t iesder uut. Den wordt e mit trekiesders om t holten wiel trokken. Zo gaauw de houpel om t wiel zit mout hai mit wotter ofkould worden, want aans zol t holt braanden goan kinnen. Doarom wui der mit n man of wat helderop en onder hoogspannen aarbaid. Vlouer in stelmoakerij is uniek. Olle holten velgen binnen der as parket inglegd. Aal olle stokken raive hangen aan de waand en mit de zoagerij worden weer bomen zoagd. t Olle bedrief, kaant en kloar, gaat nait verloren. Wolle veraandert. Mor sommege dingen bliieven aaltied. k Sloag mien moe heur knipselmap dichte. Nog hail evenpies bin k in mien kindertied weerom. Meester Duzzuljee heur k weer zingen in klazze. As kind wui k der nait hait of kold van. Mor nou lopen rillens mie over hoed. Bélle gait. Kinder stoeven over t schoulplaiin noar huus tou. Zai snoatern t uut. Klompen klontern der over. Bie stelmoaker Smid is volop bedrieveghaid. Mor gain kind het der oog veur... Of zol Jampie messchien...?

Kiek ik deur t glas noar boeten den zai k dat opweerd is. Sikkom haalf zézze, vertelt allozie mie. Tied lopt aaltied haarder as dast besef hest. k Wil mie n stoetje smeren en drinken n beker kolle melk. Den goa mie lekker veur televize nuzzeln, in ofwachten van voetbaaluutslagen.

De ‘Rian’, of een tewaterlating, die in het water viel

Stienes Wiegertjes

Elke keer als een schip in Hoogezand te water wordt gelaten, trekt zo’n gebeurtenis bij jong en oud nog altijd veel bekijks.

Op de helling zelf hoor je het geratel van een kraanbel. De laatste bokken worden weg-getakeld. Het geluid van metaal op metaal. Grote bedrijvigheid. Korte bevelen.

Geroezemoes van stemmen op de dooptribune, verderop uitgelaten kreten van schoolkinderen, die wellicht voor de eerste keer een tewaterlating meemaken, en het gezang van een shantykoor. Allemaal ingrediënten die de spanning van zo’n gebeurtenis verhogen.

Ook aan de overkant van de werf aan het Winschoterdiep staat altijd veel volk. En ook daar maakt een zekere spanning zich van de toeschouwers meester. De sleepbootjes, voor en achter verbonden met het schip op de helling, kiezen puffend hun positie.

Met enig leedvermaak volgen de doorgewinterde kijkers de gang van personen, die niet weten wat er echt te gebeuren staat, en zich posteren recht tegenover het schip, zich gelukkig prijzend, zo’n mooi uitzicht te hebben. Wacht maar, straks komt de “gobbel”.

Klappen van grote voorhamers, die de laatste beletselen aan het schip wegslaan, klinken als paukenslagen op een reuzentrom.

De directeur van de werf verhaalt in een kort resumé over de bouw en dan zal het schip worden gedoopt.

In deze ogenblikken van groeiende spanning over de afloop van de tewaterlating is er dan altijd wel iemand die vertelt van die ene keer dat het niet goed ging. Nu zestig jaar geleden op woensdag 10 maart 1948.

Het navolgende verslag over dit ongeluk stond diezelfde middag in het Nieuwsblad van het Noorden:

‘Rian’ na tewaterlating gekapseisd

Ernstig ongeluk te Martenshoek.

Eén dode, enkele licht gewonden.

Een zeer ernstig en weinig voorkomend ongeluk deed zich hedenochtend voor bij de tewaterlating van de “Rian”, een ca. 500-tonner, gebouwd voor D. Bruining te Groningen op Bodewes’scheepswerven te Martenshoek onder Hoogezand. Het schip kapseide al onmiddellijk nadat het in het water was terechtgekomen, waarbij helaas één dode viel te betreuren.

Volgens ooggetuigen, welke wij vrij kort na het gebeurde spraken, verliep de tewaterlating geheel normaal. Het schip gleed zeer langzaam en statig naar het water toe. Als men het aan een touwtje zou kunnen hebben, zo vertelde ons een wachtmeester der politie. “Toen ik dan ook plotseling verschillende personen, die zich op het schip bevonden er af zag springen, begreep ik daar niets van, daar een schip bij een tewaterlating vaak even sterk overheelt, om zich dan weer op te richten”. De “Rian” echter richtte zich niet weer op, doch schepte water en sloeg om.

De oorzaak moet waarschijnlijk hierin gezocht worden, dat het achtereinde van het schip vast kwam te zitten, terwijl de voorsteven doorgleed in het water van het Winschoterdiep. Van de 16 à 17 personen, die zich tijdens de tewaterlating aan boord bevonden liepen enkele lichte verwondingen op.

De jeugdige **J.D. Landman uit Kielwindeweer**, als handlanger op de scheepswerf werkzaam, die zich op het achterdek bevond, moest het ongeval echter met de dood bekopen. Bij een direct na het ongeval gehouden bedrijfsappèl bleek, dat met uitzondering van Landman alle leden van het personeel aanwezig waren. Het slachtoffer is inmiddels geborgen. Van de anderen hadden sommigen zelfs geen nat pak, doch de meesten werden in het water geslingerd en door ijlings toegeschoten omstanders gered.

Het Winschoterdiep is door de “Rian” geheel voor het scheepvaartverkeer gestremd. Dit zal, naar de bedrijfsleider van de scheepswerf ons meedeelde, vermoedelijk nog wel enige tijd zo blijven, daar het verwijderen van het schip wel niet zo gemakkelijk zal blijken. Men zal waarschijnlijk de wal achter het vaartuig moeten wegbaggeren om dan te trachten met sterke lieren het schip weer op te richten.

Vrij spoedig na het ongeluk, dat natuurlijk in Martenshoek-Hoogezand grote ontsteltenis verwekte en veel nieuwsgierigen trok, arriveerden uit Groningen de Officier van Justitie, mr. J.N. Meindersma en de rechter-commissaris, mr. K.T. Dorama, terplaatse, evenals de burgemeester van Hoogezand, de heer H. de Wit, en andere autoriteiten.

De toekomstige eigenaar van het schip, kapitein Buining te Groningen, was vroeger in het bezit van het kustvaartuig de “Rian”, dat na de bevrijding in de Ierse Zee door een schip van de Nederlandse Marine is overvaren en gezonken.

(Nb.) In het verslag heet nu de de eigenaar van het schip de heer Buining. Ook in andere stukken wordt de naam Buining genoemd. Ik neem aan, dat de naam Bruining berust op een misverstand of een druk/zetfout. S.W.)

Kort na het ongeluk is via de R.O.N. een oproep gericht tot artsen om zich ogenblikkelijk naar de ongeluksplaats te begeven. Vele dokters hebben hieraan onverwijld gevolg gegeven. De verwondingen, die enige van de opvarenden hebben opgelopen bleken echter niet van ernstige aard te zijn. Ook de toestand van de scheepstimmerman J. Scheen, die aan zijn arm was gewond, is bevredigend. Twaalf man, onder wie ds. Alkema uit Kropswolde, waren door het kantelen van het schip in het water terechtgekomen. Enige honderden Groningers zijn van het ongeluk getuige geweest. Even voor de “Rian” kantelde, had de vrouw van de eigenaar, mevrouw Buining, het schip met de gebruikelijke fles champagne gedoopt.

De “Rian” was het eerste schip, dat dit jaar van de helling van deze werf tewater werd gelaten. Elke drie maanden wordt hier een kustvaarder gebouwd. Het vaartuig was geheel verzekerd.

De joodse begraafplaats

Wicher van Meurs / Ineke Visser

Bankje geplaatst op de joodse begraafplaats

Woensdag 10 september 2008 was voor ons, de vrijwilligers van de joodse begraafplaats, een geweldige dag. We kregen een bankje!

Het initiatief kwam van een van de vrijwilligers, Sophie Seljee, gemeenteraadslid van Hoogezand-Sappemeer en tevens lid van onze vereniging.

Om dit heuglijke feit niet ongemerkt voorbij te laten gaan waren de wethouders Frans Luijckx van de gemeente Hoogezand-Sappemeer en Jan Jacob Boersma van de gemeente Slochteren gevraagd om het bankje op de begraafplaats te onthullen. Het bankje is niet alleen bestemd voor de vele vrijwilligers om tijdens het werk af en toe even te gaan zitten om een kopje meegebrachte thee of koffie te drinken, maar vooral ook voor bezoekers, al of niet nabestaanden, om daar zittend, met het zicht op de graven, even weg te kunnen zinken in hun gedachten en/of herinneringen.

De joodse begraafplaats is 10 jaar geleden geadopteerd door de Historische Vereniging.

In de afgelopen zomermaanden is door een tiental vrijwilligers veel onderhoudswerk gedaan en werden de letters van de grafzerken gezwart.

Achter de begraafplaats ligt nog een stukje grond braak. Ooit was het de bedoeling om er na de tweede wereldoorlog weer joodse mensen te begraven. Helaas is dat er nooit van gekomen.

De meeste uit dit gebied weggevoerde joden zijn in de concentratiekampen van de nazi's omgekomen.

Wethouder Luijcks liet ter plaatse weten dat op dit stukje grond, waar het hoge gras dat er momenteel groeit de tragedie symboliseert, een gedenkteken zal komen voor al die joodse mensen die niet meer terug kwamen.

Open Monumentendag op de joodse begraafplaats te Hoogezand

Op de Open Monumentendag op zondag 14 september 2008 was het ook op de joodse begraafplaats een drukte van belang. Meer dan honderd belangstellenden uit Harkstede, Kolham, Slochteren, Hoogezand-Sappemeer en omgeving bezochten deze dag de begraafplaats.

Tijdens de verschillende rondleidingen begeleidde Ineke Visser de vele bezoekers en gaf uitleg aan belangstellenden die deze zondag naar deze plaats waren gekomen.

De vele vrijwilligers die deze dag op de begraafplaats aan het werk waren gaven ter plekke uitleg over hun werkzaamheden.

Het werk daar is voorlopig stopgezet omdat het te koud is en te vroeg donker wordt.

Maar in mei 2009 gaan we weer aan de slag, want er is nog voor jaren werk.

“Historische Voartocht”

Kees Ploegman

k Loop noar hal van t Gemaintehoes. Jaap Westerdaipe stait op mie te wachten. Hai wil nog wat regeln veur voartocht deur nije voarverbinden. Hou t mit bedainen van bruggen gait en of der bie Amshof aanlegd worden kin. As k denk dat alles regeld is komt oap oet mouw; “Kinst tiedens voart nait wat oetleg geven? Bist der ja nauw bie betrokken. Kinst as Kielster ook wel wat over Kiel vertellen. Hai haar mie dat deur tillefoon ook al ais vraagt. Ik kon toun nog makkelk nee zeggen. Dizze raais lukt mie dat nait. “Bist ook nog gain lid van Historische Verainen. Dat liekt mie wel wat veur die. Kost mor 20,- per joar. Omdat ’t joar al haalfweg is huifst nait t volle pond betoalen”. Weer wait k gain nee te zeggen. Aas k soavends thoes kom schrief ik op bred ien keuken “7 juni rondvoart”.

Vrouw het mie bie Leinebrug oetzet. As k noar staiger loop stoan brugwachters al kloar bie hun ploffietsen. Ze steken haand omhoog en hebben der zin ien. Twij rondvoartboten liggen veur wal en der stoan al wat passeziers te wachten. Jaap Westerdaipe holt n liest mit noamen bie. t Is net n olderwets schoulraaiske. n Man ien matrozenpak komt aanlopen. Ik denk dat hai bie boten heurt mor din zai k zien pinsörgel. t Is n muzikant. Even loater komt zien vraauwleke pazzipant ook aanlopen. t Orkest is kompleet.

t Is tien uur west as elk aan boord is en brugwachters Leinebrug ôfdraaien. Baaide boten zetten koers richten Kiel. Wie hebben brug nog mor net achter ons loaten of Jaap Westerdaipe hait elk en ain van haarten welkom en geft mie t woord. As ik vertel van t ontstoan van voarverbinden passeren wie t Otium. Dit is ain van de kunstwaarken dij vanwege Herinrichten Veenkolonies as grinsmarkeren ploast binnen tuzzen Grunnen en Drinte. Vertellend over plannen van gemainte aan noordkant van Leinewiek passeren wie Wolfs-bargerbrug. Wie kriegen n staarke lucht ien neus. Vlak noast Leinewiek wordt ien t groot gruindfval composteerd. Dit kin je roeken ook! Tussentied vlaigen brugwachters ons op plof veurbie richten Toekomst.

Bie restanten van olle eerappelmeelfebriek is nije Leinesluus bauwd. Mit pazen en meten kinnen baaide boten net ien sluuskolk liggen en worden we liek op schut. Op t aander schip wordt oet volle borst “bij de sluizen van Ijmuiden” zongen. Mit ain kop kovvie op is der al groot feest aan boord.

Wie binnen sluus nog nait oet of brugwachters hebben Toekomstbrug ook al open. Rusteg aan voaren we deur noar Kieldaip.

’t Passeren van Sluusklap mout mit verzin gebeuren. Boten kinnen omdraai net kriegen. Mit wat hin en weer steken lukt et schippers om boten weer recht ien t Kieldaip te kriegen. Ien verte is Haalfstuuversbrug aal te zain. Vrouger lag op t aigenste stee n draaibadde mit noam van Haalfstuuversbadde. Ien 1973 het badde ploats moakt veur n daam. Tiedens bouw van nije brug binnen ze restanten van olle brug weer tegenkommen.

Onder nije brug hangen schilderstukken. Dij binnen makt deur kiender van Kielster grondschool.

Schepen deur daip is nog nijs. t Eerste volk stait op daipswal en zwaait noar ons. Op boot zwaaien wie terug. Omdat mainste hoezen en boerderijen sikkom op daipswal stoan is t hail biezunder om deur t daip te voaren. Kiel is ien 2006 beschaarmd dörpsgezicht worden omdat t ain van de best bewoarde veenkoloniaole nederzettens is. Leste 150 joar is der sikkom niks veraanderd.

Koatjesdraai wordt deur brugwachters öfdraaid. t Is ain van de tien draaien dij t dörp riek is. Nije draaien binnen makt noar old model. Koatjesdraai is restaureerd. Draai stamt oet 1926 en is n gemainteleg monument. Leunens binnen klonken ien ploats van last. n Aander gemainteleg monument dij wie tegenkommen is Middelste Klap. Der is nogal wat om te doun west. Bedoulen was om holten brug deur n iesdern te vervangen. t Dörp was der slim op tegen. n Aktiegroep wer opricht. t Kwam op radio en tv Noord mit gevolg dat der toch weer n holten brug kommen is.

Brugwachters hollen gang der ien. Ze binnen nog mor kört bezig mor hebben slag al nuver te pakken. Zunder problemen voaren we deur Blinkbrug. Dij het noam te danken aan d ainegste börgmeester dij t dörp ooit had het. Blink was 'maire' ien Fraanse tied.

Feest op aander boot wordt groter. Kovvie wordt der nait meer dronken en t hail maritiem repetoir schalt over t daip. Ook op ons schip is t tied veur n elfuurke. Van t proaten heb ik 'n dreuge keel kregen. Okkie Smit is mien ober en hai verzörgd mie meroakel goud. Bie t twijde pilsje wil hai waiten hou laank raais nog duurt. As k hom vertel dat t wel vaaier uur worden kin, prommelt hai wat over n Ommelaandse raais. Hai haar rekt dat t om ain uur doan wezen zol.

As Bovenste Klap passeerd is moaken we n öfdraai richten Meulnwiek. Wiederop liggen bulten grond van t nije knoal naar Veendam. t Groaven hiervan duurt langer as verwacht. Biezondere plantjes en daaiern hollen t waark op. Verwachten is dat dit dail van voarverbinden ien 2009 open gaat.

Vlak veur Annerveenscheknoal passeren we grins tuzzen Grunnen en Drinte. Grins is in 1615 op verzuik van Drinten deur landmeter Sems oetzet omdat ze hikhakkerij om t veen of meer nog om törf hadden. Omdat t eigendom van t klooster op Troapel der ook nog bie betrokken wer duurde t tot 1817 eer ze der haildaal oet waren. Ien loop der joaren is der niks veraanderd. Ook nou nog is energie en geloof voak oorzaak van n bult ellèn.

Bie t Grevelingenhoes kommen wie ien t Grevelingenknoal en voaren we richten t Eexterveenster verloot. t Valt op dat Annerveenscheknoal veul roemer van opzet is as Kiel. Hoezen stoan hier wieder van t daip. Op daipswal stoan bomen en op laandskaant ligt gain weg zoas ien Kiel. Volgens plan keren we vlak veur sluus. Ik ruil mit muzikanten van schip en wie voaren weerom richten Kiel. Ik hoal mien proatje veur n nij gezelschap.

Bie Amshof ien Kiel leggen wie aan. Elkenain gait van boord mit of zunder hulp van brugwachters. Ien kerk stait soep, kovvie en stoet veur ons kloar. Dij wil kin ook nog wat staarkers kopen. t Is apaart om ien kerkbaank te eten mor t smokt der nait minder om. Noa t eten goan we weer aan boord en voaren wieder richten t meer. Onderwegens vertelk weer van dingen dij der te zain binnen.

Veurdat we aanleggen, op plek woar we s mörgens instapt binnen, bedankt Jaap Westersdaip elkenain dij mitwaarkt het. Schippers hebben der wat muite mit om dicht bie wal te kommen omreden dat t wat ondaip is. Noa wat hinneweer voaren lukt het en kin elk van boord. t Was mit recht n “Historische Voartocht”.

De Puzzel

Janet van Weeren en Okkie Smit

In de vorige Pluustergoud vond u een “woordzoeker” met namen van bekende Groningers. De namen konden horizontaal, vertikaal, diagonaal en zelfs achterstevoren staan.

Samenstelster Janet van Weeren had het u niet gemakkelijk gemaakt!

Toch weerhield dit een groot aantal lezers er niet van de puzzel op te lossen!

De oplossing was: Lenie 't Hart is de zeehondenkoningin van onze provincie.

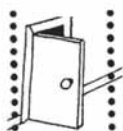
Uit de vele goede oplossingen is door notaris in ruste, mr. Jan Osinga, de winnaar getrokken.

De boekenbon van € 15,- gaat naar: Mw. Nel de Boer.

Binnenkort zal één van de bestuursleden de bon bij u komen afgeven.

Ook deze keer geldt: als u de gehele oplossing van de vorige puzzel wilt ontvangen, kunt u contact opnemen met ons bestuurslid Gerda Grissen. Zij is, na kantoortijd, telefonisch te bereiken op: 0598-320895.

De nieuwe opgave, een rebus, vindt u hieronder. U kunt uw oplossingen weer sturen naar: secretariaat Historische Vereniging, Noordersingel 24, 9601 CJ Hoogezand. Veel succes!

- UR

- D
L = F
+ STE

+ T

L = V
MP = N

+ PA

- F
- ET

- N

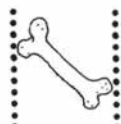
- V
- IS

- ET

- O
CHE = S

- BE

- V

- R

Veelzijdig, flexibel & compleet!

Grafische dienstverlening
DTP (desktop publishing) • Drukkerij • Afwerking

Detacheringen
Goedkope deskundige werkkrachten

Strijk- en kledingherstelservice
Wassen • Strijken • Kledingherstel

Allround Productieservice
Inpakken • Herstellwerkzaamheden
Samenstellen actieverpakkingen

Garst 6, 9673 AE Winschoten • tel.: 0597-453600 • fax: 0597-453653
e-mail: drukkerij-detacheringen@synergon-ws.nl
internet: www.synergon-ws.nl/D&D

RIETVELDT ADVOCATEN

**JURIDISCHE DIENSTVERLENING
VOOR PARTICULIER EN BEDRIJF ONMISBAAR**

Hoofdstraat 155, 9601 ED Hoogezand
Postbus 288, 9600 AG Hoogezand
Tel. (0598)390890, Fax. (0598)390853, Email m.m.rietveldt@hccnet.nl